

● PUNCTUM & STUDIUM OY

HÄMEENLINNAN IDENTITEETIT

HÄMEENLINNAN
KAUPUNKI

SELVITYS - HÄMEENLINNAN IDENTITEETIT

Punctum & Studium Oy / Juho Haavisto & Paula Susitaival / 14.6.2023

1 Hämeenlinnan identiteetit – miksi?	3
2 Pieni suuri kaupunki lyhyesti	6
3 Kaupunkilaiskysely	7
3.1 Taustoittavat kysymykset	8
3.2 Paikallisuutta mittaavat kysymykset	12
3.3 Elämänasennetta, itseymmärrystä ja paikallistunnetta mittaavat kysymykset	14
3.4 Hämeenlinnan aistimiseen liittyvät kysymykset	17
3.5 Sanaparit	21
3.6 Jos sinulle tulisi vieras...	22
3.7 Ajatuksia Hämeenlinnasta.	25
Mikä on myönteisin hämeenlinnalainen asia, minkä tiedät?	25
Mikä on ikävin hämeenlinnalainen asia, minkä tiedät?	26
Ketkä ovat "hämeenlinnalaisimmat" henkilöt, jotka tiedät?	27
Mitä Hämeenlinnasta puuttuu?	29
Jos sinulla olisi valta, minkä yhden asian muuttaisit Hämeenlinnassa?	31
3.8 Kehittykö Hämeenlinna?	32
3.9 Hämeenlinnaa kuvaava adjektiivi	36
3.10 "Hämeenlinna on..."	37
3.11 Mikä hämäläisyydessä on parasta / huonointa?	40
3.12 Paikallinen lempisanontasi tai murre sana?	41
3.13 Hämeenlinnan paikat	42
Suosikkimaisemasi kotiseudullasi?	42
Suosikkirakennuksesi nykyisen Hämeenlinnan alueella?	43
Mikä yksittäinen rakennus tai paikka mielestäsi parhaiten kuvaa Hämeenlinnan aluetta?	44
Mikä maisema tai näkymä mielestäsi parhaiten kuvaa Hämeenlinnaa?	45
Mikä on mielestäsi epäonnisin tai epämiellyttävän paikka tai alue Hämeenlinnan alueella?	46
Paras paikka Hämeenlinnan alueella kesällä / talvella?	46
3.14 Jos ottaisit kotiseutuaiheisen tatuoinnin tai tekisit kotiseutuaiheisen käsityön...	48
3.15 Kyselyyn lähetetyt valokuvat	49
3.16 Vapaa sana	49
4 Työpajatyöskentely	50
Tavoitteet, osallistujat ja metodit	50
Johtopäätöksiä	56
5 Havainnot hämeenlinnalaisuudesta	58
Hämeenlinnalaisuudesta, identiteeteistä ja identiteettitekijöistä	58

1 Hämeenlinnan identiteetit – miksi?

Johdanto

Kunta-alalla puhutaan usein veto-, pito- ja uusimpana lumovoimasta. Nämä jäävät kuitenkin usein paikallisella tasolla hämäriksi ja määrittelemättä. Tämä selvitys pyrkii avaamaan näitä tekijöitä kuntalaisten itseymmärryksen eli identiteettien näkökulmasta.

Selvitys sisältää siis tietoa tavoista joilla asukkaat ja muut alueella toimijat käsittävät oman kotiseutunsa ja paikallisuutensa. Se hahmottelee kuvaa hämeenlinnalaisuudesta ja pyrkii tunnistamaan asioita, jotka kaupunkilaisille ovat merkityksellisiä.

Sen käyttöalue on ensisijaisesti Hämeenlinnan kaupungin strategiatyö sekä elinvoima-, kulttuuri-, ja viestintäpalvelut, mutta se tarjoaa myös laajemmin tietoa hämeenlinnalaisuudesta kaupunkilaisille, kaupungin henkilökunnalle ja luottamushenkilöille.

Identiteetit ja identiteettitekijät, mitä ne ovat ja miksi tutkia niitä?

Mitä hyötyä yksittäiselle kaupungille on tutkia paikallisia identiteettejä ja miksi juuri identiteettejä? Ja mitä ylipäänsä tarkoitetaan identiteetillä?

Sanakirjamääritelmän mukaan identiteetti käsitetään yhteiskuntatieteissä siten, että identiteetti on ryhmän tai yksilön käsitys itsestään. Identiteetit ovat eronteon paikkoja: tämä on minua / meitä, tämä ei. Identiteetit siis sekä erottavat että yhdistävät.

Tärkeintä tässä selvityksessä on tunnistaa mahdollisimman monia paikallisia identiteettejä sekä niitä ylläpitäviä tekijöitä eli asioita, joista hämeenlinnalaisuus muodostuu ja jotka ovat leimallisia juuri Hämeenlinnalle kaupunkina.

Nämä identiteetit ja identiteettitekijät voivat olla positiivisia voimia, kipupisteitä tai kulttuurisen kamppailun aiheita. Identiteetti voikin rakentua myös negatiivisten asioiden tai konfliktien kautta. Tätä ei ole selvitystä tehdessä pyritty välttämään.

Identiteetti myös usein piiloutuu tavanomaiseen ja totuttuun, se ei aina ole valinta vaan jotain johon kuin huomaamatta kasvetaan. Itselle arkinen ja itsestään selvä saattaa olla niin tavalliseksi ja normaaliksi koettua, ettei se näyttäydy lainkaan identiteettinä tai sitä rakentavana tekijänä. Olkoonkin, että tällainen asia saattaa olla kantajalleen hyvinkin tärkeää. Tavoitteena on paljastaa myös näitä piirteitä hämeenlinnalaisuudessa.

Lyhyesti ilmaistuna identiteettejä tutkimalla pyritään vastaamaan kysymykseen:

Millaisista tekijöistä nykyinen hämeenlinnalaisuus ja Hämeenlinnan kaupungin identiteetti muodostuvat?

Miten tietoa identiteeteistä voi hyödyntää?

Selvityksen tuloksia eli tunnistettuja identiteettejä ja identiteettitekijöitä on tarkoitus hyödyntää ainakin kolmella tavalla:

1. Tieto kaupunkilaisten suhtautumisesta ja ajatuksista kotiseutuun ja kotikuntaansa kohtaan on arvokasta kun toteutetaan kaupungin strategiaa ja visiota
2. Tietoa voidaan hyödyntää kaupungin sisäisessä ja ulkoisessa viestinnässä ja markkinoinnissa
3. Tieto lisää kaupunkilaisten itseymmärrystä ja vahvistaa kaupunkilaisten kiinnittymistä kotiseutuunsa
4. Tietoa käytetään tukemaan elinvoimatyötä

Identiteettien ja arvokkaina pidettyjen piirteiden tunnistamisen kautta voidaan siis kehittää Hämeenlinnan kaupungin eri toimintoja ja palveluja ehkä piirun asukasystävällisempään suuntaan, enemmän asukkaitensa näköiseksi.

Esimerkiksi yhtenä selvänä ongelmana tätä työtä aloitettaessa on pidetty sitä, että hämeenlinnalaisuus ja hämäläisyys on tuntunut vaikeasti tunnistettavalta. Selvitys pyrkii antamaan suuntaviivoja sille, mikä alueella on erityistä. Toisaalta toinen selvityksen kohde, Hämeenlinnan kaupungin identiteetti sidotaan usein esimerkiksi historiaan. Selvityksen kautta hahmottuu, missä määrin tämä on yhä relevanttia ja yhteisesti koettua.

Selvityksen tuloksia hyödyntämällä voidaan jatkossa hämeenlinnalaisille suunnitella positiivisia identiteetin rakentamisen paikkoja osana olemassa olevia palveluita, esimerkiksi käyvät vaikkapa kaupunkisuunnittelu, viestintä ja markkinointi sekä pienet ja suuret tapahtumat. Selkeämpi käsitys identiteetistä mahdollistaa myös kaupungin sisäistä ja ulkoista brändin rakentamista uudella vireellä Hämeenlinnan houkuttelevuuden ja pitovoiman lisäämiseksi.¹

Oma itseisarvonsa on myös sillä, että selvityksen kautta sekä kuntalaisille että heille palveluja tuottaville kaupungin työntekijöille piirtyy varmasti jo hyvän näppituntuman lisäksi vahvistettu kuva siitä, millaisia hämeenlinnalaiset ovat ja kenelle esimerkiksi palveluja tuotetaan. Selvitys myös toivottavasti toimii luottamushenkilöille heidän asukastuntemustaan entisestään vahvistavana tietopakettina.

---

¹ Paikkakunnan identiteetti on myös erotettava brändistä tai kuntakuvasta. Brändi on viestinnällinen kuva, joka halutaan jostakin ilmiöstä antaa. Sen voi tässä kontekstissa ymmärtää laveasti kuntaviestinnän kokonaisuudeksi, ei vain yksittäiseksi kampanjaksi tai visuaaliseksi ilmeeksi. Identiteetti taas henkilökohtaisempi ja syvempi, minuuden rakennuspala. Brändi tai valittu kuntakuva voi vaikuttaa identiteettiin onnistuneesti tai haitallisesti, mutta brändi voi olla parhaimmillaankin vain yksi näkökulma identiteettien kokonaisuuteen. Siksi identiteettien hahmottaminen ja niiden hyödyntäminen onkin tärkeää brändityötä suunnitellessa.

Selvityksen rajaus ja toteutus

Selvitystyön lähdeaineisto on suhteellisen laaja. Se perustuu kolmelle eri tiedon tuottamisen tavalle, joita ovat:

1. Taustatutkimus, kirjallisuus, tilastotieto, alustavat keskustelut
2. Kyselytutkimus kuntalaisille (kevät 2023)
3. Työpajat (2kpl)

Selvityksen tutkimuksellinen viitekehys on humanistis-yhteiskuntatieteellinen, joskin se ei ole tieteellinen termin tarkassa merkityksessä. Ote on monin osin soveltava.²

Selvityksen työstäminen aloitettiin keskusteluilla sekä tarpeiden määrittelyllä Hämeenlinnan viestintä-, strategia-, elinvoima- ja kulttuuriyksiköiden johtajien ja henkilökunnan kanssa.³ Keskusteluja jatkettiin koko kevät 2023.

Keskustelujen aikana tehty taustatutkimus painottui nykyisen kaupungin alueen historiallisen kehityksen tarkasteluun, kaupunkiin liittyviin tilastoihin⁴ tutustumiseen sekä hämeenlinalaisten kontaktien epävirallisiin haastatteluihin, jotta saatiin kokonaiskuvaa alueesta ja sen asukkaista.

Keskustelun ja taustatyön pohjalta suunniteltiin kaupunkilaisille toteutettu verkkokysely sekä työpajat. Kyselytutkimus toteutettiin keväällä 2023. Se oli auki verkossa 19.4.-15.5.2023 välisenä aikana. Kaupungin viestintä vastasi kyselyn markkinoinnista kuntalaisille.

Vajaan työpäivän mittaiset työpajat pidettiin 3.5. ja 4.5.2023 Hämeenlinnan Raatihuoneella.⁵

---

² Kotiseutusuhdetta ja paikallisidentiteettejä on Suomessa tutkittu erityisesti aluetutkimuksen tieteenalalla. Erityisesti murrosvaiheissa kuten kuntaliitoksien yhteydessä on tarkasteltu, miten paikalliset identiteetit muuttuvat tai säilyvät kun asumiskunnan nimi muuttuu ja kunnallisen itsehallinnon sisälle syntyy uudenlaisia aluejakoja. Paikallisidentiteettejä laajasti kartoittavia selvityksiä, jotka tarkastelisivat aluekehityksessä usein käytettyjen veto-, pito- ja lumo-voimien tilaa yksittäisten kuntien kehitystyön toteuttamisen pohjaksi on tehty vähemmän.

³ Työryhmässä jäseninä olivat Launo Haapamäki, Mia Halsström, Niklas Lähteenmäki, Janne Nieminen, Heli Pirkkalainen ja Markku Rimpelä. Työryhmä kokoontui neljä kertaa eri kokoonpanoilla keskustelemaan selvityksestä. Lisäksi kaupungin työryhmän jäsenten kanssa käytiin erillisiä keskusteluja.

⁴ Esimerkiksi Hämeenlinnan kaupungin verkkosivuille kootut tilastot (<https://www.hameenlinna.fi/hallinto-ja-talous/tietoa-hameenlinnasta/tilastotietoa/>) ja Tilastokeskuksen aineistot.

⁵ Työpajojen ”jatkoja” vietettiin Kaupunginkirjastossa keskustelutilaisuuden muodossa.

2 Pieni suuri kaupunki lyhyesti

Millaisessa historiallisessa tilanteessa Hämeenlinna on nyt? Mikä on tausta, jolle hämeenlinnan alueen identiteetti tai identiteetit muodostuvat? Seuraavassa erittäin lyhyt ja yleisluontoinen hahmo nykyisen Hämeenlinnan alueen historiasta.

Kanta-Hämeen alue on ollut olosuhteiltaan jo esihistoriallisista ajoista lähtien otollista ihmisasutukselle. Aluksi luonnonolosuhteet, vesistö ja maaperä, olivat suosiollisia erä- ja pyyntikulttuurille ja maanviljelyn vakiintuessa osoittautui Kanta-Hämeen maaperä viljavaksi. Tästä todisteena vielä nykypäivänäkin ovat alueen lukuisat kivikirkot. Kivikirkot vakiintuivat rannikon jälkeen ensinnä juuri Hämeen alueella ja kertovat alueen vauraudesta ja pitkästä historiasta.

Hämeenlinnan alueen historian yksi selvimpiä piirteitä on keskiajalta lähtien ollut sen suhde keskusvaltaan, silloiseen Ruotsin kruunuun. Suhteellisen omavarainen, kauppaa käyvä, viljava ja vauraskin Häme näyttäytyi hyvänä ja kehityskelpoisena paikkana valtakunnan puolustuslinjan osaksi sekä "aluekeskukseksi", josta vesireitit johtivat pohjoiseen sekä tiet itään ja länteen. Tämä johti Hämeen linnan perustamiseen viimeistään 1300-luvulla.

Aluksi puinen puolustustarustus muotoitui ajan kuluessa nykyiseen asuunsa ja samalla alue vakiintui osaksi valtakuntaa. Toki kasvu oli nykynäkökulmasta verratain hidasta ja vuonna 1639 kaupunkioikeudet saanut yhteisö oli vaatimaton hirsikylä puolustustarustuksen kupeessa.

Uudelleen valtiojohtoinen kehittäminen tuotti näkyviä tuloksia Hämeenlinnassa 1700-luvulla, kun sitä alettiin järjestelmällisesti kehittää kaupunkimaisemmaksi. Kaupungin keskusta siirrettiin nykyiselle paikalleen ja aloitettiin ajan oloon nähden mittavia rakennushankkeita hallintorakennusten ja kirkon muodossa. Hämeenlinna hallinto-, varuskunta-, koulutus- ja myöhemmin rautatiekaupunkina hyötyi siis 1700-luvulta lähtien suuresti asemastaan.

2000-luvulle siirryttäessä Hämeenlinna ei enää suoraan hyödy valtion tasoisesta toimintojen keskittämisestä. Leikkisästi voisi ilmaista, että Hämeenlinna onkin osin palannut keskiajalle ja aikaan ennen sitä: elinvoimaisuuden on synnyttävä omasta takaa, joskin globaalissa ja digitalisoituvassa maailmassa sijaintiin liittyvät edut ovat vähentyneet. Hämeenlinna asettuu eteläisen Suomen talousalueella kohtuullisesti, vetovoimaisten keskusten väliin.

Huomattava muutos on tapahtunut hiljattain myös kuntarakenteessa. Aikaisemmin pieni ja urbaani kaupunki on muuttunut laajaksi kokonaisuudeksi, johon kuuluu usea vanha, oman pitkän ja rikkaan historiansa omaava maalaispitäjä. Aikaisemmin Hämeenlinna ei ole ollut näin selkeästi määriteltävissä maalaiskaupungiksi, vaikka toki se sitä on faktisesti ollut koko talousaluetta ajatellen.

Lyhyesti ilmaistuna: Hämeenlinnan tarina on nyt 2020-luvulla uudenlaisen murroksen edessä.

3 Kaupunkilaiskysely

Kyselyn tavoitteista ja rakenteesta

Kysely pyrittiin rakentamaan siten, että se toisi mahdollisimman hyvin esille kaupunkilaisille tärkeitä teemoja. Samalla pyrittiin huomioimaan myös pitäjiä esimerkiksi muotoilemalla kysymykset niin, että vastaamaan pystyi myös niiden näkökulmasta.

Kyselyä laadittaessa oli selvää, että pelkät monivalintakysymykset olisivat liian ohjailevia ja painopisteen tuli olla omin sanoin vastaamisessa. Siksi suureen osaan kysymyksistä saattoi vastata vapaasti ja monivalintatilanteissakin oli ”jokin muu” kenttään mahdollista lisätä vapaa vastaus. Tämä oli työläs tapa toteuttaa kysely sekä vastaajille että tulosten analyysin suhteen. Vastaaja joutuu käyttämään paljon aikaa ja tuloksista ei saa suoraa koosteita. Tästä syystä myös esitetyt tulokset ovat lukuina osin arvioita, joskin niissä pyrittiin mahdollisimman hyvään edustavuuteen.

Koska oletuksena oli, että kysely vie vastaajalta paljon aikaa, ei pakollisia kysymyksiä ollut monia. Pää tavoitteena olikin mahdollisimman laaja tiedon kerääminen.

Osa kysymyksistä oli tarkoituksella laadittu leikkimielisiksi ja vastaajien ”lämmittelyyn” tähtääviksi, joskin nämäkin kysymysryhmät kyllä tuottavat myös täysin relevanttia tietoa hämeenlinnalaisten ajattelusta. Tällaisia olivat mm. Aisteihin ja sanapareihin liittyvät kysymykset.

Kyselyn tuloksista ja kattavuudesta

Vastauksia tuli kyselyn haastavuuteen ja aikaa vievyyteen nähden paljon, 1079 kappaletta. Tulosta voidaan pitää erittäin hyvänä. Kysely oli Hämeenlinnan kaupungin järjestämistä asukaskyselyistä tähän asti suosituin.⁶

Vapaaehtoiseen kyselyyn vastasi siis n. 1,6% kaupunkilaisista. Vaikka luku voi tuntua pieneltä suhteessa asukasmäärän kokonaisuuteen, on hyvä pitää mielessä, että valtakunnallisia galluppeja tehdään puhelimitse 800-1000 vastaajan otannalla. On toki realistista olettaa, että kaupungin kyselyihin vastaavat aktiivisimmat kaupunkilaiset ja tämä saattaa vaikuttaa vastausten sisältöihin.

Vastausprosenttia voi siis pitää suhteessa asukaslukuun suhteellisen edustava. Hämeenlinnan kohdalla on huomioitava, että kunta on alueellisesti jakautunut erilaisiin keskuksiin, eli

---

⁶ Kyselyyn vastanneiden kesken arvottiin lahjakortteja ja sitä markkinoitiin sosiaalisessa mediassa, erityisesti Facebookissa, ja sille ostettiin myös erikseen näkyvyyttä. Ks. Hämeenlinnan kaupungin tiedote aiheesta:

<https://www.hameenlinna.fi/tiedotteet/hameenlinnan-identiteettikysely-kiinnostaa-kuntalaisia/>

kaupunginosiin, pitäjiin ja kyliin. Kyselyssä pyrittiin huomioimaan myös pitäjät ja osin se rakennettiin siten, että esimerkiksi paikallisuuden sitoutumisen asteeseen liittyvien vastausten ei tarvinnut viitata "Kanta-Hämeenlinnaan" vaan vastaaja saattoi vastatessaan tarkoittaa juuri omaa asuinalueettaan.

Jotkin kysymykset saivat vähemmän vastauksia, oletettavasti ne koettiin vaikeiksi. Keskimäärin kysymyksiin vastattiin 955 kertaa eli kysymyksiin vastattiin melko kattavasti.⁷

Avoimien kysymysten vastauksien taulokoinneissa prosenttimäärät ovat suuntaa antavia, sillä usein yksittäisessä vastauksessa saattoi olla monia asioita. Tästä johtuen vastausten kokonaismäärän täydellisen määrän laskeminen olisi ollut paitsi työlästä myös sikäli tarpeetonta, että suuntaa-antavana prosentit ovat tiedon välittymisen suhteen riittäviä.⁸

3.1 Taustoittavat kysymykset

Kysymykset:

Missä asut? Sukupuolesi? Ikäsi? Mitä teet tällä hetkellä? Asumismuoto?

Mitä pyrittiin selvittämään:

Kysymysten ensisijainen tarkoitus oli varmistua siitä, että vastaajat muodostavat tarpeeksi monipuolisen joukon ja mahdollistaa tarvittaessa tulosten ristiinvertailu erilaisten taustojen kautta, erityisesti ikään, sukupuoleen ja asuinpaikkaan liittyen.

Vastauksista:

Vastaajat osoittautuivat monipuoliseksi joukoksi kaupunkilaisia tai kaupunkiin tavalla tai toisella sidoksissa olevia tahoja.

Asuinpaikassa korostui Hämeenlinnan alue ennen kuntaliitosta (75,8%), joista keskustassa asuvia 20,2% ja muilla asuinalueilla 55,6%.

Kuntaliitoksen muodostaneiden maaseutumaisempien kuntien eli Hauhon, Kalvolan, Rengon, Lammin ja Tuuloksen (jatkossa yleisesti "pitäjät") alueelta vastanneiden määrä jäi n. 13%

---

⁷ Vain 14 vastaajaa jätti kokonaan vastaamatta avoimiin kysymyksiin. Voidaan olettaa, että he osallistuivat kyselyyn ajatuksena osallistua arvontaan, jolla pyrittiin houkuttelemaan vastaajia. Tästä ei kuitenkaan voida olla täysin varmoja, joten myös nämä vastaukset on monivalintakysymysten tulosten kohdalla huomioitu.

⁸ Mikäli suuntaa-antavan prosenttimäärän ilmoittaminen ei ole ollut mielekästä se on jätetty pois taulukosta. Prosentit on johdettu vastausmääräarviosta kunkin kysymyksen kohdalla erikseen.

vastanneista. Rengon alueella asuvia vastanneista oli 5%, muissa pitäjissä 2%.⁹ Alle prosentti vastaajista asui maaseudulla, kaukana kaupungin keskustasta sekä pitäjistä.

Noin joka kymmenes (n. 11%) vastanneista ei asunut nykyisen Hämeenlinnan alueella. Vastausvaihtoehtona olivat myös "entinen hämeenlinnalainen" (5%), entinen hämeenlinnalainen pitäjien alueelta (1%), Hämeenlinna työssäkäyntipaikkakuntana (2%) ja hämeenlinna mökkikuntana (2%). Jonkin verran vapaissa vastauksissa kyselyn loppupuolella tuli palautetta, että myös naapurikuntien alueelta oli vastattu kyselyyn. Näitä olivat käytännössä Janakkala ja Hattula.

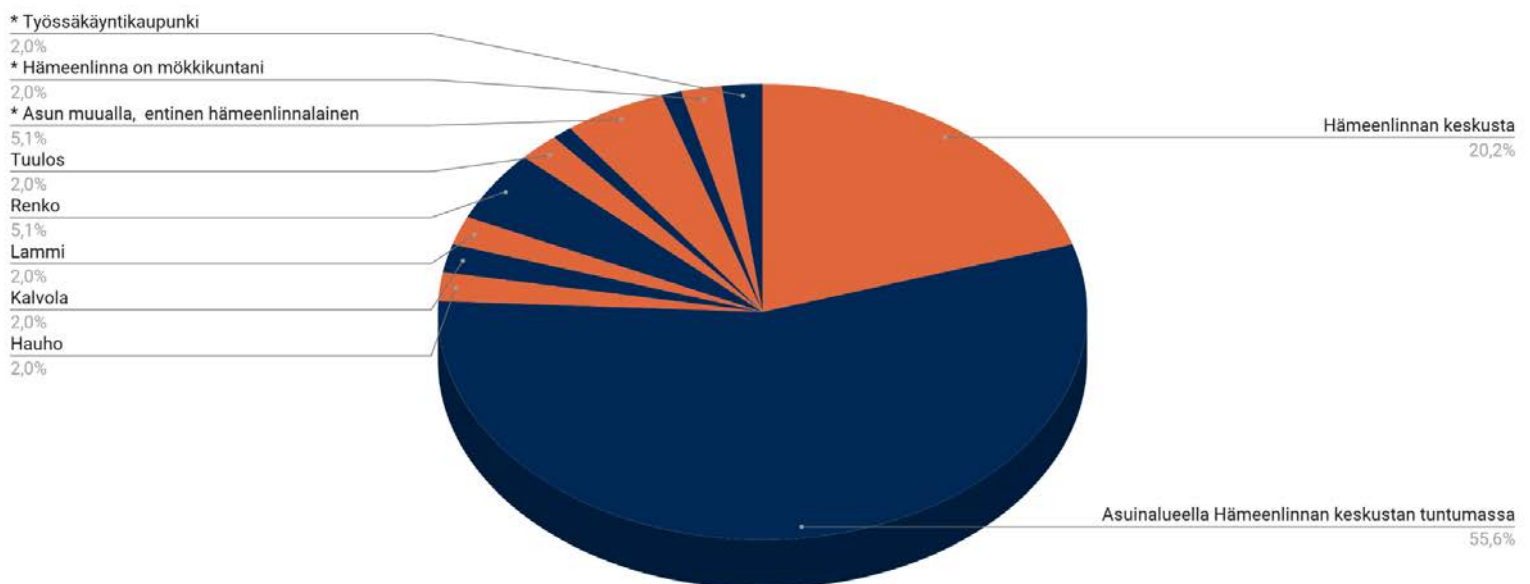
Kyselyyn vastasivat korostetusti naiset (72%). Miehiä vastanneista oli 26%. Noin kaksi prosenttia vastasi vaihtoehdolla muu / en halua kertoa. Yleistason vastauksia lukiessa onkin hyvä pitää mielessä, että vastaukset voivat olla tältä osin jonkin verran sukupuolittuneita.

Kyselyn ikäjakautuma oli tasainen.¹⁰ Erityisesti nuorten työssäkäyvien aikuisten (25-35 vuotta) suhteellisen hyvä vastausprosentti oli jossain määrin positiivinen yllätys. Ylipäänsä työikäisten osuus (25-64 vuotta) oli vahva, 77 prosenttia. Sekä alle 25-vuotiaita että eläkeikään ehtineitä osuus vastauksista oli 16%.

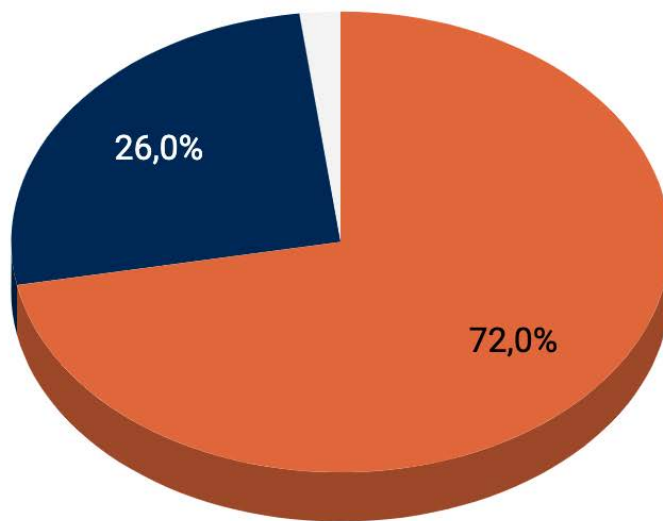
Kyselyyn vastanneiden asumismuodot noudattelivat 1-2 prosentin heitolla Hämeenlinnan ruokakuntien tilastollista jakaumaa, joten ei voida katsoa, että kyselyssä olisi korostunut mikään tietty väestönosa.¹¹

Vastaukset:

Missä asut?

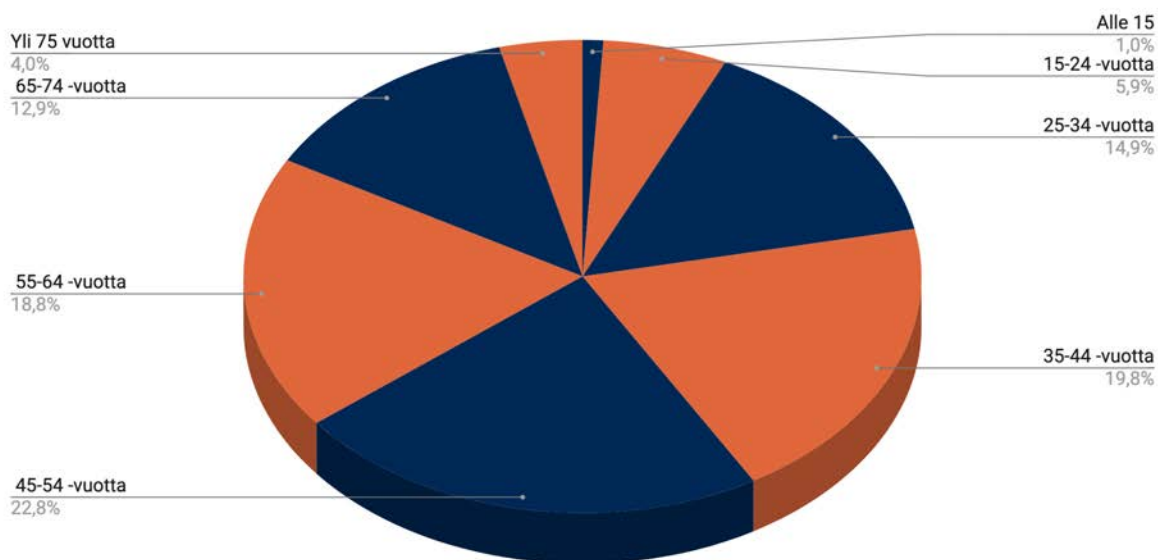

Sukupuolesi?

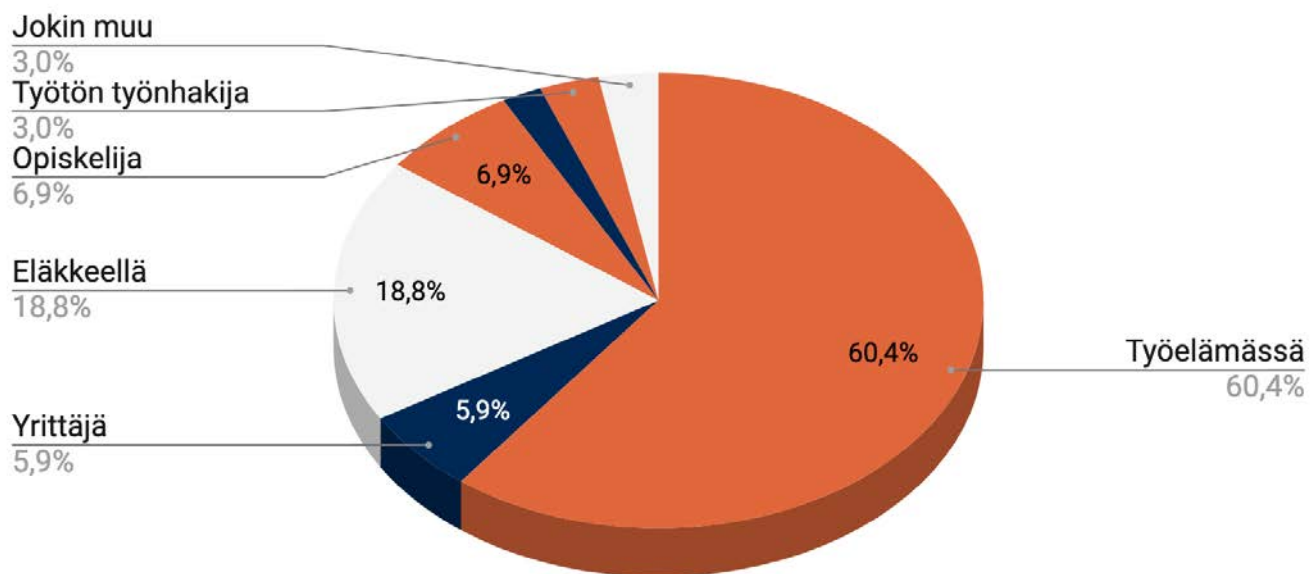

● Nainen ● Mies ● En halua kertoa / muu

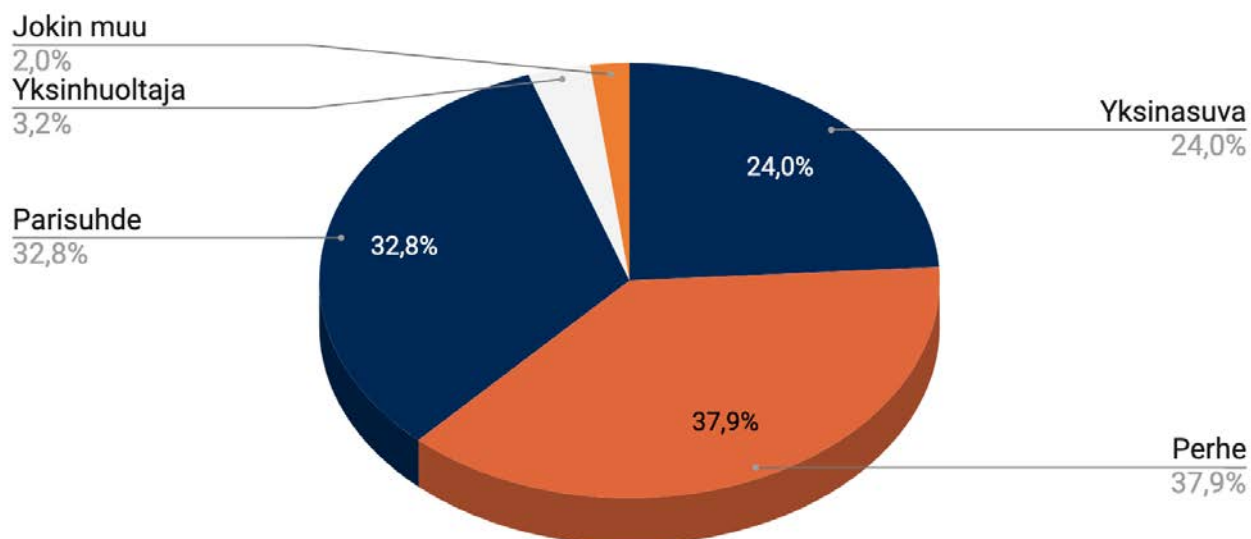
Ikäsi?

Mitä teet tällä hetkellä?

Asumismuoto?

3.2 Paikallisuutta mittaavat kysymykset

Kysymykset:

Tunnetko kuuluvasi asuinseudullesi?

Oletko syntyperäinen nykyisellä kotiseudullasi Hämeenlinnassa?

Oletko mielestäsi? (Hämeenlinnalainen, kalvolalainen, lammilainen...)

Mitä pyrittiin selvittämään:

Kysymyksillä pyrittiin selvittämään miten vahvasti vastaajat kokevat kuuluvansa asuinseudulle, millainen on vastaajien tausta (ns. paljasjalkainen vai hämeenlinnaa muuttanut ns. "junan tuoma") ja määrittelevätkö hämeenlinnalaiset itsensä asuinpaikkansa mukaan.

Vastauksista:

Vastaajat tuntevat pääosin kuuluvansa asuinseudulle (77%). Kysymys kattoi koko kunnan ja siinä tietoisesti vältettiin mainitsemasta erikseen Hämeenlinna nimellä. Empiviä oli 13% ja joka kymmenes ei kokenut asuinpaikkansa omakseen.

Vertailukelpoista tutkimustietoa vastausprosentin analyysiin ei ole, mutta voisi arvoida kotiseudulle kuulumisen tunteen olevan ainakin vastanneiden joukossa suhteellisen vahvaa. Toki kyselyyn vastanneet ovat todennäköisesti jo keskimääristä asuinpaikkaansa sitoutuneempia.

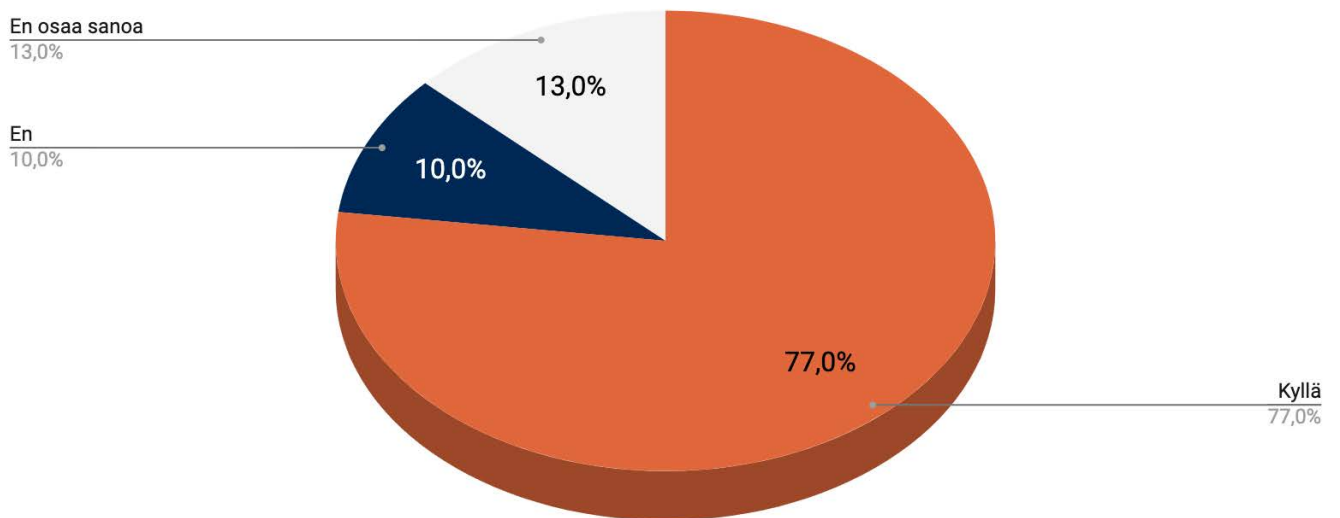
Syntyperäisten vastaajien prosentti (35,4%) vaikuttaa pieneltä. Reilusti yli puolet eli 57,6 % vastanneista on nykyisen Hämeenlinnan alueelle muuttaneita. Vaikuttaa siltä, että ns. paljasjalkaiset hämeenlinnalaiset ovat saattaneet syystä tai toisesta jättää vastaamatta tai kysely ei ole tavoittanut heitä.

Vastanneista 27,8% ei kokenut olevansa hämeenlinnalainen tai pitäjäläinen. Heistä 13,6% koki olevansa "junan tuomia" eli tietyllä lailla ulkopaikkakuntalaisia asuinpaikallaan. Jokin muu -vastauksen valitsi 14,2% vastanneista. Näistä taustakseen määritteli jonkin muun alueen Suomessa 3,1% (esim. karjalainen, pohjalainen, satakuntalainen), jonkin muun kaupungin tai kuntaan 3,1% (esim. Helsinki, Tampere, Janakkala) ja maailmankansalaiseksi tai nomadiksi itsensä koki n. 1% vastaajista. Ulkomaalaiseksi itsensä koki vain 5 vastannutta (0,46%). Muut vastauksesta olivat varsin hajanaisia.

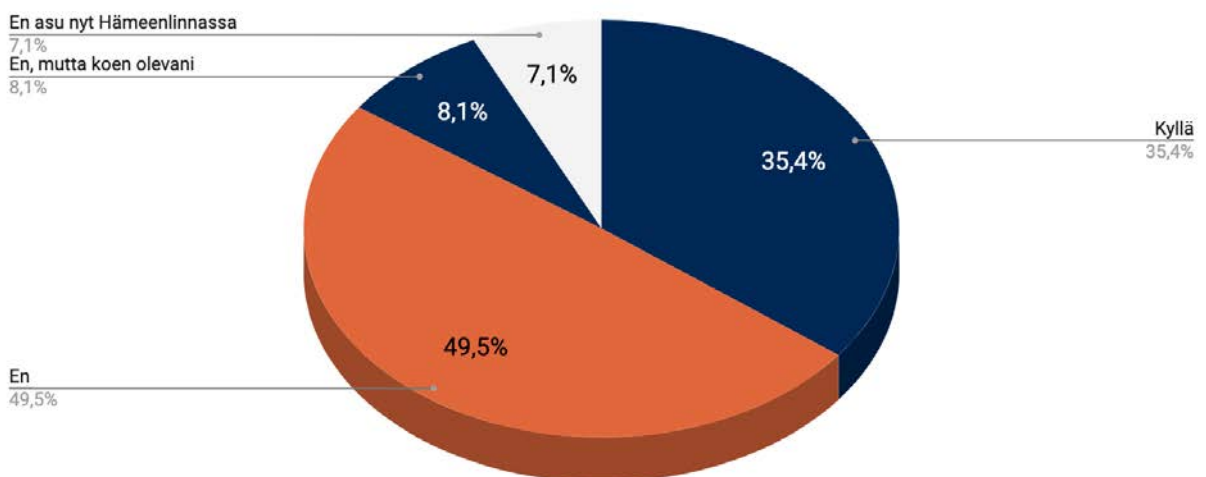

Vastaukset:

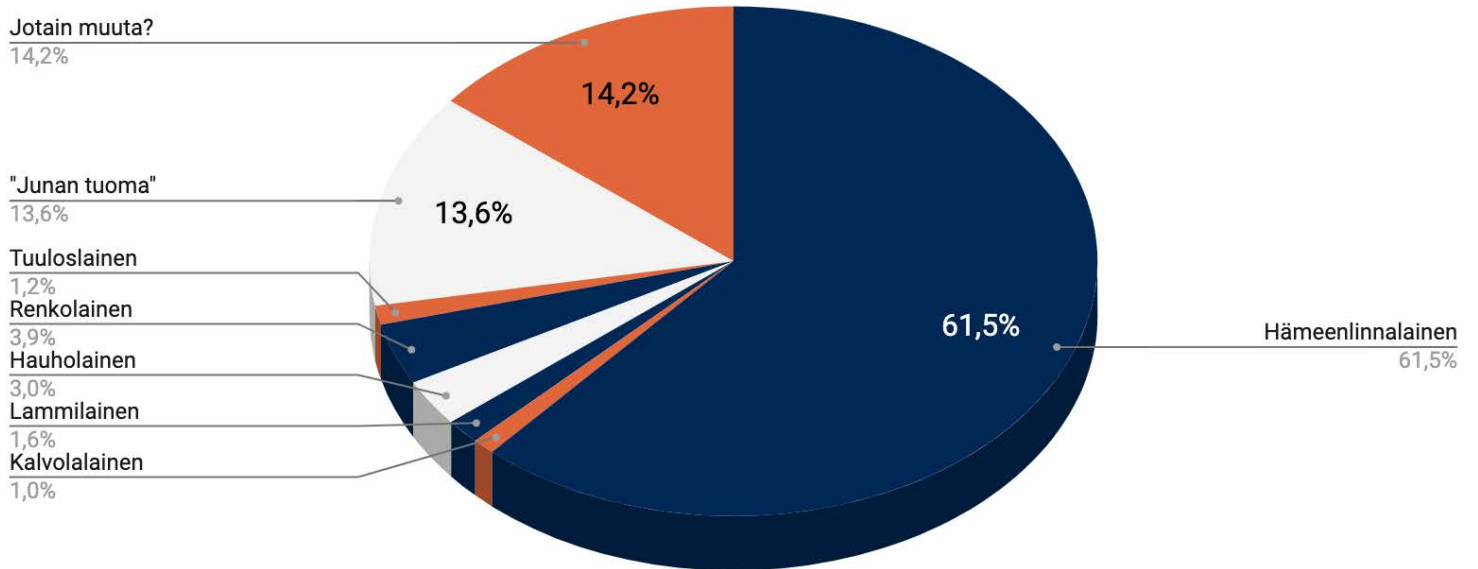
Tunnetko kuuluvasi asuinseudullesi?

Oletko syntyperäinen nykyisellä kotiseudullasi Hämeenlinnassa?

Oletko mielestäsi?

3.3 Elämänasennetta, itseymmärrystä ja paikallistunnetta mittaavat kysymykset

Kysymykset:

Tunnetko olevasi...

Jos kuvailisin itseäni yhdellä sanalla...

Kuinka suomalaiseksi tunnet itsesi?

Kuinka hämäläiseksi tunnet itsesi?

Mitä pyrittiin selvittämään:

Kysymysryhmällä pyrittiin selvittämään vastaajien yleistä elämänasennetta: mm. arvostavatko vastaajat perinteisiä arvoja ja mikä heidän muutoshalukkuutensa. Elämänasenteiden voidaan viestivän myös kaupunkilaisten yleisistä asenteista ja asenneilmapiiristä.

Vastauksista:

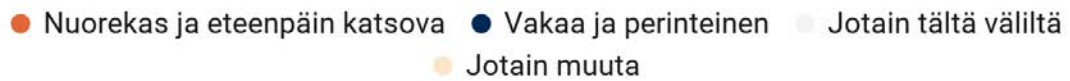
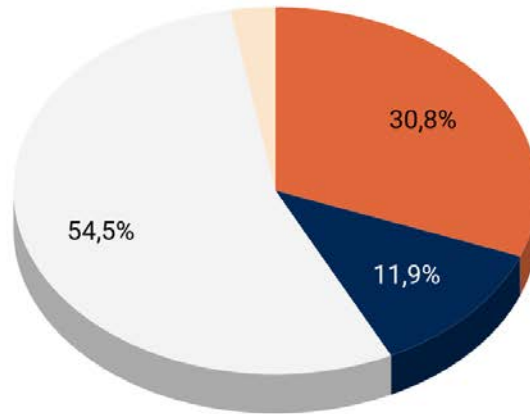
Kyselyyn vastanneista 30,8% tunsi olevansa nuorekkaita ja eteenpäin katsovia, 11,9% vakaita ja perinteisiä ja 54,5 jotain tältä väliltä. 2,8% koki olevansa jotain muuta ja näissä tarkenteet olivat hyvin hajanaisia. Trendi vaikuttaisi olevan siis jossain määrin vastaajien kohdalla "nuorekkuuteen ja eteenpäinmenon" suuntaan. On huomioitava, että yleensä kysymyksiin vastanneiden voidaan ajatella olevan keskimääräistä aktiivisempia kaupunkilaisia ja vastaamalla pyrkivät vaikuttamaan.

Kun vastaajia pyydettiin kuvailemaan itseään yhdellä sanalla painottivat he erityisesti tavallisuuttaan. Myös hämäläisyys sai suhteellisen paljon mainintoja. Hämäläisyyden vanavedessä suosittuja olivat adjektiivit asiallinen ja perinteinen. Neljän kärjessä olivat siis tietynlaista tasaisuutta ja vakautta kuvaavat määritteet. Näiden kannassa tulivat kiinnostavasti hieman vastakkaiset kuvaukset: rento, kokeilunhaluinen, taiteellinen ja hauska. Maalaisuus ja suomalaisuus nousivat myös 10 käytetyimmän kuvauksen joukkoon.

Itseään vapaasti kuvaillessa hämäläisyys korostui yli yleisen suomalaisuuden. Toisaalta asteikolla 1-10 arvioitavan suomalaisuuden ja hämäläisyyden suhde oli selvästi suomalaisuuden eduksi keskiarvoilla 9,25 ja 6,87. Vastaajista siis suomalaiseksi itsensä koki erittäin suuri joukko ja hämäläisiksikin reilusti yli puolet. Sinänsä lukua 6,87 voidaan pitää hyvänä, sillä 57,6% vastaajista ilmoitti olevansa alunperin kotoisin muualta kuin Hämeenlinnasta.

Vastaukset:

Tunnetko olevasi...

Jos kuvailisin itseäni yhdellä sanalla...

Sijoitus	Vastaus	Vastauksia	Prosenttiarvio
1	Tavallinen, tavis	89	9.14
2	Hämäläinen	63	6.47
3	Asiallinen	51	5.24
4	Perinteinen	51	5.24
5	Rento	45	4.62
6	Kokeilunhaluinen	42	4.31
7	Maalainen	35	3.59
8	Taiteellinen, Taiteilija	29	2.98
9	Hauska	27	2.77
10	Suomalainen	25	2.57
11	Muukalainen	22	2.26
12	Boheemi	21	2.16
13	Sivistynyt	19	1.95

14	Duunari	18	1.85
15	Liikkuja, liikunnallinen	16	1.64
16	Luonnonläheinen, Luontoihminen	16	1.64
17	Nuori	14	1.44
18	Urheilullinen, urheilija	14	1.44
19	Urbaani	13	1.33
20	Eläkeläinen	11	1.13
21	Kaukonäköinen	11	1.13
22	Rauhallinen	11	1.13
23	Kulttuuriin liittyvä määre	10	1.03
24	Nuorekas	10	1.03
25	Vanha	10	1.03

3.4 Hämeenlinnan aistimiseen liittyvät kysymykset

Mitä kysyttiin?

Jos Hämeenlinna olisi väri, mikä se olisi?

Kotiseutusi äänimaisema, josta erityisesti nautit?

Jos Hämeenlinna olisi musiikkia, mitä tyyliä se edustaisi?

Kotiseudullesi ominainen, kotoisa, tuoksu?

Mitä pyrittiin selvittämään:

Kysymysryhmällä oli kaksi tavoitetta. Ne olivat vastaajaa herätteleviä ja kannustavia, mutta niillä oli myös tarkoitus kartoittaa sekä vastaajien suhdetta kotiseutuunsa että hahmottaa aiheita, joita hyödyntää esimerkiksi Hämeenlinnan viestinnässä ja brändityössä.

Vastauksista:

Kysymyksissä tarjotut valmiit vaihtoehdot osoittautuivat vastauksissa myös suosituimmiksi.

Väreissä painottui kaupungin brändin mukainen oranssi, joka on myös jääkiekkoyoukkue HPK:n tunnusväri. Urheiluyoukkue onkin käyttänyt paikallisessa tienvarsimarkkinoinnissaan näkyvästi käsitettä "Oranssi alue", jolla saattaa olla vaikutusta.

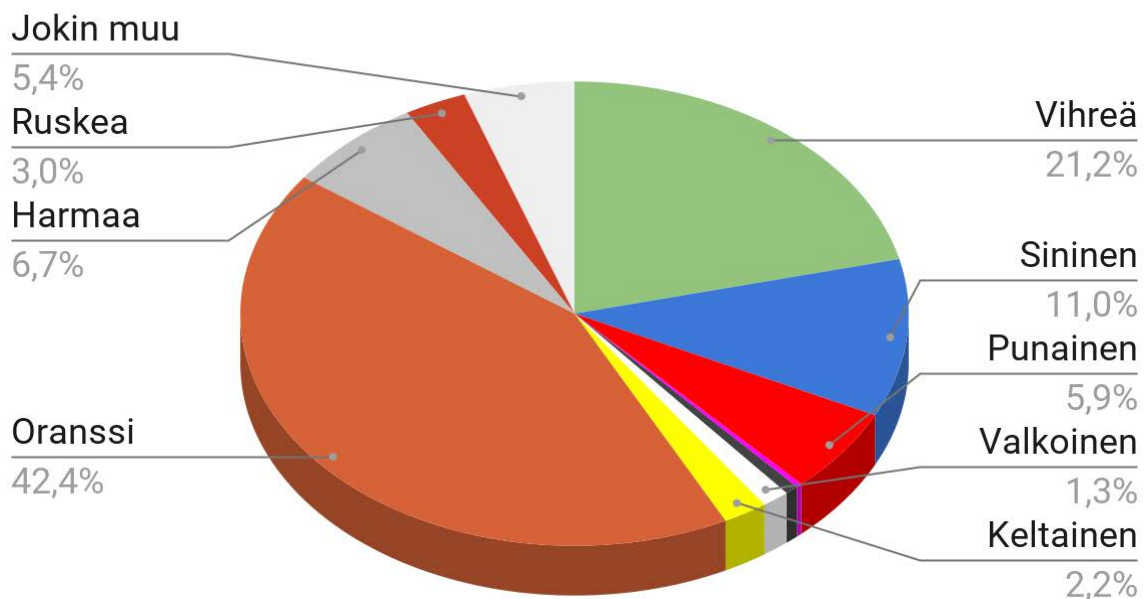
Maininnan arvoinen vastaus jokin muu -ryhmässä oli tiilen punainen (n. 2% kaikista vastauksista), joka on lähellä kaupungin ilmeen oranssia sekä liittyy alueen historialliseen punatiiliarkkitehtuuriin.

Äänimaisemassa korostuivat luonnon äänet (66,4%) sekä hiljaisuus (13,3%) ja sen jälkeen kaupunkielämään ja tapahtumiin liittyvä äänet (n. 16%). Jotain muuta -vastauksissa vahvoilla olivat niin ikään erilaiset luontoon liittyvät äänet.

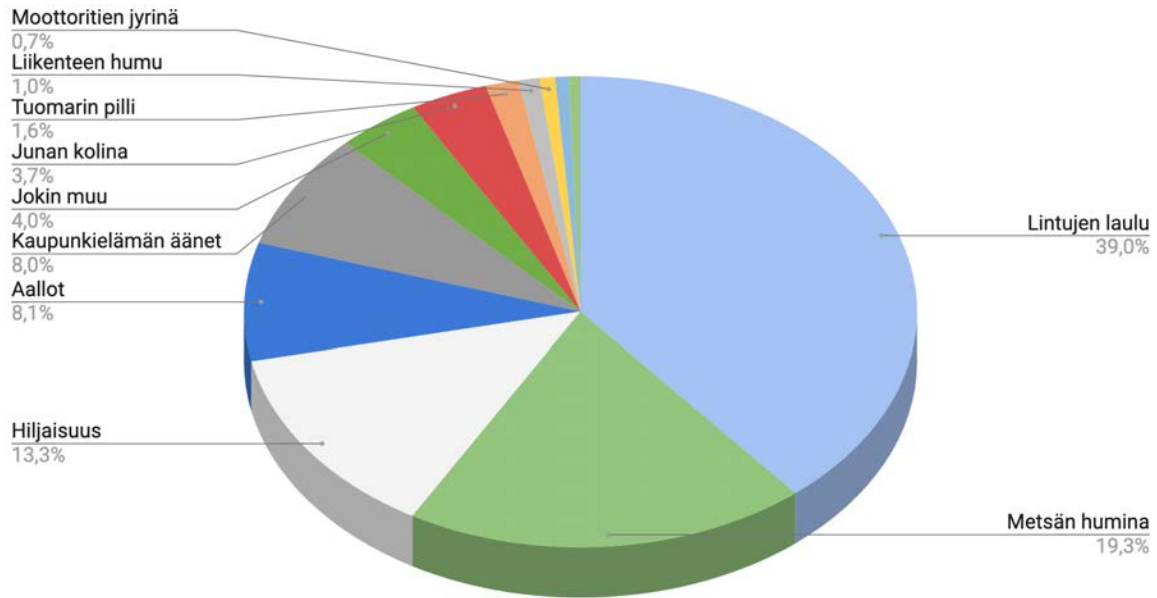
Kotiseutua vastaajien mielestä parhaiten edustavat musiikkityylit olivat iskelmä ja klassinen musiikki. Nämä olivat yhteensä yli puolet vastauksista (53,1%). Yllättävän suosittuja olivat myös jazz, joka osin selittyy ehkä osin paikallisella Linna Jazz -tapahtumalla. Toiseksi suosituin blues on hieman yllättäen esimerkiksi rock-musiikkia suosittumpi vastausvalinta. Kansanmusiikki oli myös suhteellisen hyvin edustettuna. Jokin muu kategoriassa yhdistelmä erilaisia musiikkityylejä oli selvästi suurin erillinen luokka ja sai vastauksia n. 1,5% verran.

Vastaukset:

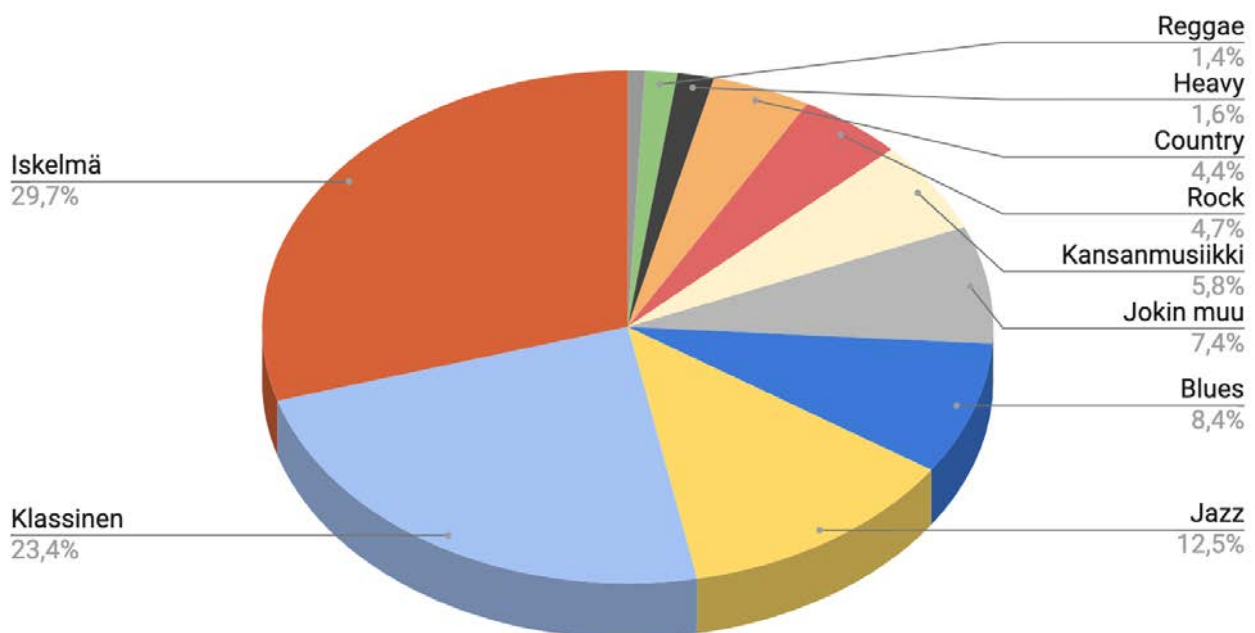
Jos Hämeenlinna olisi väri, mikä se olisi?

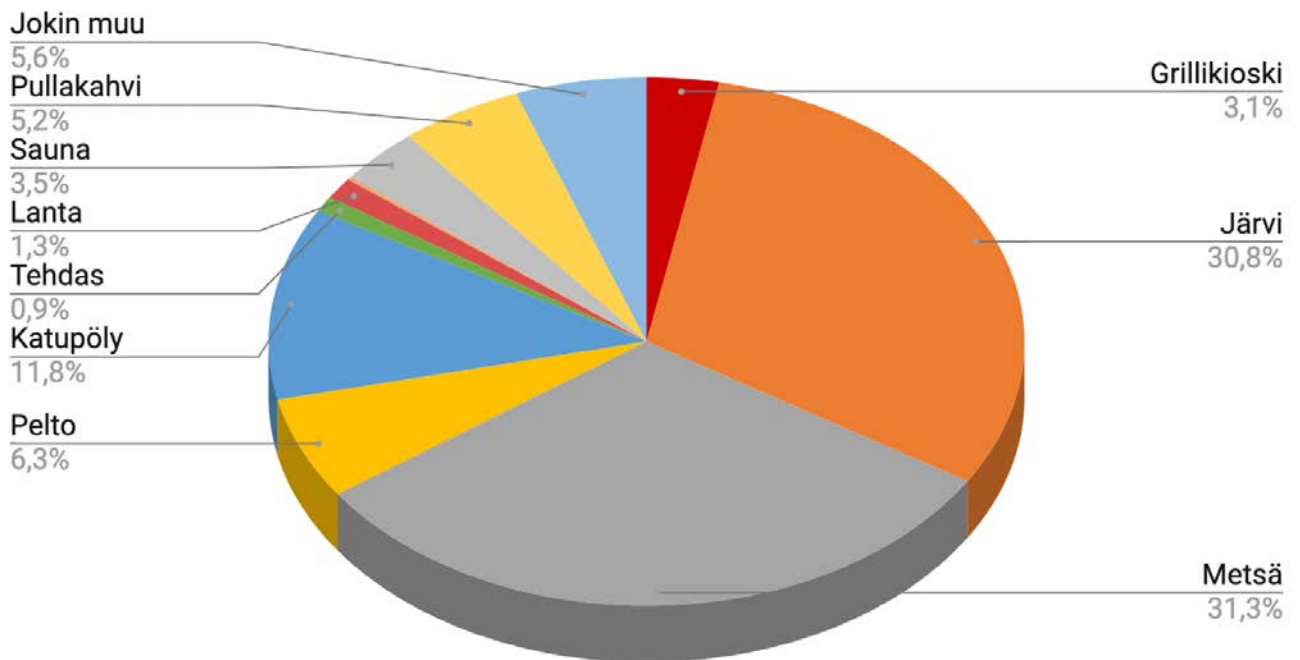
Kotiseutusi äänimaisema, josta erityisesti nautit?

Jos Hämeenlinna olisi musiikkia, mitä tyyliä se edustaisi?

Kotiseudullesi ominainen, kotoisa, tuoksu?

3.5 Sanaparit

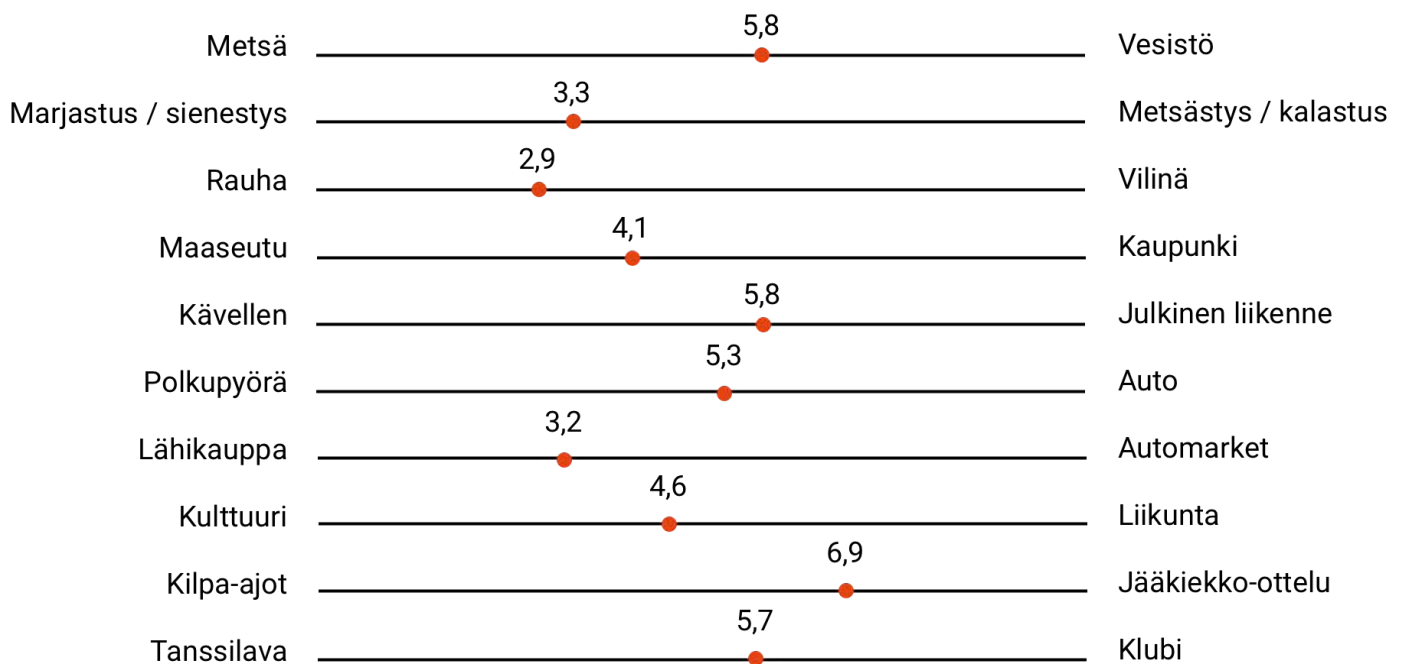
Mitä pyrittiin selvittämään:

Kysymysryhmä kehotti valitsemaan kahden vaihtoehdon välillä. Joko-tai -vaihtoehtojen kautta pyrittiin arvottamaan erilaisia ilmiöitä urbaanin vilinän ja maaseutumaisemman rauhallisen elämäntavan välillä. Kysymysryhmän yksi tarkoitus oli toimia vastaajan ajatuksia suuntaavana lämmittelynä.

Vastauksista:

Vastausten muodostama keskiarvot asettuivat suhteellisen keskelle janoja. Vastauksista voidaan todeta, että niissä näkyy Hämeenlinnan ominaislaatu laajana ja luonnon läheisenä suomalaisittain keskikokoisena kaupunkina.

Vastaukset, asteikko 1-10:

3.6 Jos sinulle tulisi vieras...

Ruoka / juoma, ehkä paikallinen, jota tarjoaisiin vieraalleni?

Mitä pyrittiin selvittämään:

Ruokakulttuuri on tärkeä osa paikalliskulttuuria. Kysymyksellä pyrittiin selvittämään, onko Hämeenlinnan alueella jotakin erityisiä ruokaan tai juomaan liittyviä kokemuksia, jotka olisivat myös vieraille tarjoamiseen arvoisia.

Vastauksista:

Selkeä suosikkivastaus oli paikallinen keitinpiirakka, hotsi.¹² "Hotsi kahdella suomella" onkin täysin paikallinen ilmaus Kanta-Hämeenlinnan alueella ja se tunnistettiin paikalliseksi erikoisuudeksi.¹³ Toinen paikallinen perinteinen tarjottava, sahti, huomioitiin (n. 7,3%), samoin kuha / kalaruoka, joka liittyi vesistöihin. Tuotteista Tuulosrievä sai mainintoja, samoin paikallinen Sibelius-leivos. Murreasanana suosittu mokko, eli perunamuusi, esiintyi vastauksissa vain muutaman kerran.

Toiseksi suosituin vastaus (8,6%) oli perinteisesti kahvi. Juomista viini (5%) ja olut (3,3%) olivat kahvin ja sahdin jälkeen suosituimpia. Pizza nousi myös hyvin korkealle tarjoiltavien listalla.

Ravintoloista selkeästi eniten mainintoja sai perinteinen hämeenlinalainen ruokaravintola Popino, toisena "fine diningiin" erikoistunut Uoma. Kauempana keskustasta sijaitseva Tiirinkosken tehdas vohveleineen sijoittui ravintoloista kolmanneksi. Nooran viinibaari nousi suosituimmaksi anniskeluravintoloista. Tunnetut paikalliset olutravintolat toki noteerattiin, mutta saivat saivat hajanaisempia suosituksia. Pitäjien ruokatarjonnasta Alvettulan kyläkaupan pizzat saivat myös irtonaisia mainintoja.

Kotiruokaa tarjoaisi vierailleen usea vastanneista (n. 5%). Myös pihalla grillaaminen, grilliruuat ja burgerit korostuivat. 9,8% vastaajista eivät osanneet nimetä mitään erityistä tarjottavaa.

---

¹² Hotsista löytyy suhteellisen vähän tietoa verkosta. Ks. esim. <https://fi.wikipedia.org/wiki/Hotsi>, viitattu 7.6.2023.

¹³ Määrään on laskettu myös maininnat ehdotetuista pizzeriaista.

Vastaukset:

Sijointus	Ruoka / Juoma	Vastaukset	Prosenttiarvio
1	Hotsi	113	12.8
2	Kahvi	76	8.6
3	Pizza	65	7.4
4	Sahti	64	7.3
5	Popino	63	7.2
6	Viini	44	5
7	Kotiruoka / itse tehty ruoka	42	4.8
8	Olut	29	3.3
9	Uoma	27	3.1
10	Tiirinkosken tehdas	24	2.7
11	Millers BBQ	21	2.4
12	Linna Burger	21	2.4
13	Kuha	17	1.9
14	Nooran viinibaari	15	1.7
15	Tuulosrievä	14	1.6
16	Hällä	14	1.6
17	Grilliruoka	13	1.5
18	Pulla	13	1.5
19	Sibeliusleivos	13	1.5
20	Vesi / Hanavesi	12	1.4
21	Puisto Brgr	12	1.4
22	Piparkakkutalo	11	1.2
23	Grillaus	9	1
24	Kellariravintola Hällä	9	1
25	Villa Marenki	8	0.9

Elämys, jonka tarjoaisiin vieraalleni

Mitä pyrittiin selvittämään?

Kysymyksellä haettiin vastauksia kaupungissa tarjolla oleviin paikallisiin "huippukokemuksiin".

Vastauksista:

Elämyksissä korostuivat Aulangon ja Linnan alue sekä HPK. Sisävesiristeily ja Suisto-klubi olivat jossain määrin yllättäjiä.¹⁴ Tapahtumallisten elämysten kuten Teatterin jälkeen vastaukset painottuivat toiminnallisiin aktiviteetteihin esimerkiksi Vanajan rannalla, kävelyyn, uintiin ja veneilyyn. Paikallisivärinä erottuivat Wanaja Festivaali, golf-mahdollisuudet ja erityisesti potkutkelkkailu Alajärvellä. Pitäjien tarjonnasta Hauho ja sen kesätori mainittiin useimmin.

Vastaukset:

Sijointus	Vastaus	Vastausten määrä	Prosenttiarvio
1	Aulanko	150	15.58
2	Linna	110	11.42
3	HPK:n ottelu	85	8.83
4	Ahvenisto	47	4.88
5	Sisävesiristeily	47	4.88
6	Suisto-klubi	45	4.67
7	Teatteri	45	4.67
8	Vanajaan liittyvä aktiviteetti	37	3.84
9	Kävely	35	3.63
10	Uinti	32	3.32
11	Veneily	31	3.22
12	Kiekko	28	2.91
13	Luonto	26	2.7
14	Sauna	25	2.6
15	Avanto	21	2.18
16	Tori / Keskusta	20	2.08
17	Wanaja Festivaali	18	1.87
18	Melonta / soutu	16	1.66
19	Golf	15	1.56
20	Taidemuseo	14	1.45

¹⁴ Suisto-klubi nousi monessa kohdassa yksityisenä palveluntarjoajana huomattavan korkealle johtuen mm. laadukkaasta ja laaja-alaisesta live-musiikitarjonnastaan.

21	Potkukelkkailu, Alajärvi	14	1.45
22	Hugo-Park	12	1.25
23	Evo	9	0.93
24	Piknik	8	0.83
25	Kesäteatteri	7	0.73
26	Hauho, kesätori	6	0.62
27	Pyöräily	6	0.62
28	Kirpputorit	5	0.52

3.7 Ajatuksia Hämeenlinnasta.

Mikä on myönteisin hämeenlinnalainen asia, minkä tiedät?

Mitä pyrittiin selvittämään:

Kysymys ohjasi miettimään kaupungin parhaita puolia ylätasolla.

Vastauksista:

Hämeenlinnalaisille tärkeää on ennen kaikkea luonto.

Seuraavaksi kaupungin mittakaava: sen koko ja suhteellisen lyhyet matkat - etenkin Hämeenlinnan keskustan alueella. Kauneus nousi neljännelle sijalle, joka ei ole aivan vähämerkityksellistä, joskin se voi tarkoittaa eri vastaajille erilaisia asioita.

Selkeästi positiivisia ei-fyysisiä hämeenlinnalaisia ominaispiirteitä olivat rauhallisuus, historia, ystävällisyys ja turvallisuus.

Vastaukset:

Sijoitus	Vastaus	Vastausta	Prosenttiarvio
1	Luonto	179	19.4
2	Koko	78	8.5
3	Lähellä, lyhyet matkat (luonto, palvelut, "kaikki")	59	6.4
4	Kauneus	46	5
5	Linna	44	4.8
6	Rauhallisuus	42	4.6
7	Historia	39	4.2
8	Puistot	34	3.7

9	Sijainti	31	3.4
10	Järvet	30	3.3
11	Aulanko	30	3.3
12	HPK	28	3
13	Ystävällisyys, ystävät	27	2.9
14	Vesistö	26	2.8
15	Palvelut	24	2.6
16	Metsät	21	2.3
17	Lyhyet matkat	20	2.2
18	Vanaja	19	2.1
19	Ulkoilupaikat	18	2
20	Ahvenisto	16	1.7
36	Maisemat	16	1.7
21	Verkatehdas	15	1.6
22	Vehreys, vihreys	14	1.5
23	Tori, torin palvelut	14	1.5
24	Turvallisuus	14	1.5
25	Lapsiin liittyvät asiat	13	1.4
26	Rantareitti	12	1.3
27	Suisto	9	1
28	Kylät, pitäjät	8	0.9
32	Junayhteydet	8	0.9

Mikä on ikävin hämeenlinnalainen asia, minkä tiedät?

Mitä pyrittiin selvittämään:

Tämä kysymys oli edellisen vastakohta. Kysymällä ikävintä asiaa haettiin ylätasoa hahmoa negatiivisiksi koetuille kaupungin piirteille.

Vastauksista:

Selkein kipupiste vastauksissa oli kaupungin keskusta. Siihen yhdistyi suuremman kaupunkirakenteellisen muutoksen ja tiettyjen kiinteistöjen lisäksi mm. liikumiseen ja liikenteeseen liittyviä toteutumattomia tarpeita. Elävyyden / elämän puute oli muotoilu, jota käytettiin tässä yhteydessä eniten. Keskustaan liittyvä vastauksien määrältään yllättävä yksittäinen negatiiviseksi koettu asia oli päihtyneiden porukoiden oleilu tietyillä alueilla.

Toinen kipupisteeksi luettava kokonaisuus koostui kulttuurisista ja asenneilmapiiriä kuvaavista ikäväkäksi koetuista piirteistä. Näitä olivat sisäänpäin kääntyneisyys, valittaminen, hitaus, nurkkakuntaisuus ja riittäisäksi koettu politiikka.

Hieman niukaksi tuntui jäävän niiden vastaajien määrä, jotka pitivät huolta pitäjien ja kylien tilasta, tosin tämä johtunee myös pitäjien pienemmästä vastausprosentista. Pitäjiin liittyvät ikävät asiat liittyivät palveluihin, julkiseen liikenteeseen ja esimerkiksi Iittalassa kyläkeskuksen koettuun elottomuuteen.

Sijoitus	Vastaus	Vastauksia	Prosenttiarvio
1	Keskustaan liittyvät piirteet	187	20
2	Sisäänpäin kääntyneisyys	64	6.8
3	Valittaminen	43	4.6
4	Hitaus	33	3.5
5	Julkinen liikenne	30	3.2
6	Roskaaminen, epäsiisteys	29	3.1
7	Nurkkakuntaisuus, sisäpiirit	28	3
8	Ei ole mitään kielteistä	27	2.9
9	Palvelut	27	2.9
10	Tyhjyys, tyhjät tilat	24	2.6
11	Pyörätiet	20	2.1
12	Politiikka, poliitikot	16	1.7
13	Katuporukat	14	1.5
14	Pitäjien asema	13	1.4
15	Hyväveli-järjestelmät	8	0.9
16	Matkailun tila	6	0.6

Ketkä ovat "hämeenlinnalaisimmat" henkilöt, jotka tiedät?

Kysymys:

Ketkä ovat "hämeenlinnalaisimmat" henkilöt, jotka tiedät?

Mitä pyrittiin selvittämään:

Kysymyksellä haastettiin vastaajaa miettimään hämeenlinnalaisuutta henkilöitymisen tai henkilön kautta. Ennako-oletuksena oli, että listaus sisältää todennäköisesti kansallisesti

tunnetuimpia hämeenlinalaisia, mutta toivottavasti myös hieman yllättäviäkin vastauksia, joiden kautta on mahdollista peilata hämeenlinalaisuutta.

Vastaukset ja havainnot:

Vastauksia tähän kysymykseen tuli 777 kappaletta. Kysymyksen ohitti siis kolmisen sataa vastaajaa, eikä se ollut suosituimpien joukossa. "En osaa sanoa", "en tiedä" tai "sellaista ei ole" -tyylisiä vastauksia tuli paljon, n. 122 kappaletta.

Vastauksissa kolmen kärki muodostui selkeäksi: Irwin Goodman, Jean Sibelius ja Vexi Salmi.

Neljänneksi sijoittui Jyrki "69" Linnankivi. Linnankivi esiintyi syksyllä 2022 suosituissa Vain elämää -tv-sarjassa, joka on saattanut nostaa sijoitusta.

Linnankiven jälkeen seuraava selkeä ryhmä vastauksissa olivat poliitikot sekä kaupunginjohtaja. Poliitikoista suurimman määrän mainintoja sai Kylli Kylliäinen, joka tunnetaan persoonallisesta tyylistään. Muita yli kymmenen mainintaa saaneita paikallispoliitikkoja olivat Sari Rautio, Pentti "Pikku-Pena" Nyholm sekä kansanedustajat Tarja Filatov ja Lulu Ranne. Hieman yllättäen uusi länsirannikolta kotoisin oleva kaupunginjohtaja Olli-Poika Parviainen sai paljon mainintoja. Tämä on tulkittava liittyvän enemmän kaupunginjohtajan virkaan ja siihen liittyviin odotuksiin kuin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Poliitikkojen ja vaikuutajien jälkeen mainituiksi tuli hämeenlinalaistaustaisia kulttuurielämän vaikuttajia kuten muusikko Paleface, kirjailija Juha Itkonen ja runoilija Eino Leino, kuuluttaja Peter Petro ja erikseen kouluttaja Katleena Kortesus.

"Me kaikki", "äitini", "minä" ja "appiukkoni" -tyyppiset yleisemmin kaikille kaupunkilaisille arvoa antavia vastauksia oli runsaasti, n. 50 kappaletta ja tämä olikin koottuna suosituin vastausvaihtoehto selkeän kolmen kärjen jälkeen. Alkuperäisyyttä ja paljasjalkaisuutta korosti vain kaksi vastaajaa.

Vastaukset (henkilöt):

Sijoitus	Nimi	Maininnat
1	Irwin Goodman	212
2	Jean Sibelius	179
3	Vexi Salmi	159
4	Jyrki "69" Linnankivi	31
5	Kylli Kylliäinen	28
6	Sari Rautio	17
7	Pentti "Pikku-Pena" Nyholm	15
8	Tarja Filatov	12
9	Olli-Poika Parviainen	12
10	Paleface	11

11	Lulu Ranne	11
12	Harri Lintumäki	11
13	Peter Petro	10
14	Juha Itkonen	9
15	Juha Isosuo	9
16	Eino Leino	9
17	Sirpa Pietikäinen	7
18	Katleena Kortesus	7
19	Johannes Koskinen	6
20	Kai "Kuju" Hyttinen	6
21	Hugo Standertskjöld	6
22	Tauno Palo	6
23	Johannes Ojansuu	6
24	Markku Veijalainen	6
25	Matti Johannes Koivu	4
26	Mika Lartama	4
27	Rapamäen Hanski	4
28	Fredrika Wetterhoff	4
29	Olli Jalonen	4
30	Ingeborg Tott	4
31	Tapani Bagge	4
32	Tapio Vekka	4

Mitä Hämeenlinnasta puuttuu?

Mitä pyrittiin selvittämään:

Kysymys jätettiin avoimeksi, eikä sitä kohdistettu kovin tarkasti. Tällä haettiin paitsi tietoa konkreettisista puutteista myös kunnan henkiseen ilmapiiriin liittyviä puutteiksi koettuja asioita.

Vastauksista:

Selkeäksi ongelmaksi nousi tässäkin kysymyksessä kaupungin keskustan nykytila. Siihen kohdistuu paljon paineita eri näkökulmista: ratkaisuja kaivataan liikkumiseen ja liikenteeseen, tyhjiin ja epäsiisteihin tiloihin sekä yleisesti elävyteen. Elävyyttä ja vipinää kaivattiin etenkin keskustaan, mutta myös tapahtumien muodossa.

Selkeitä kaivattuja palveluja olivat erilaiset myymälät (suurempia, erikoistuneempia), ravintolat (ketjuravintolat ja erikoistuneemmat) sekä rantoihin liittyvät palvelut, joita koettiin olevan liian vähän. Etenkin selkeän venesatama alueen puuttuminen huomioitiin.

Liikenne on teema, joka nousi esiin tässäkin kysymyksessä. Vastauksissa pyöräilyyn, paikoitukseen (etenkin maksuton) ja julkiseen liikenteeseen liittyvät näkökulmat korostuivat.

Henkiseen paikalliseen mielenmaisemaan liittyvät puutteet vastauksissa liittyivät avoimuuteen, uskallukseen, rohkeuteen ja järkevään päätöksentekoon. Moni vastaajista oli sitä mieltä, että Hämeenlinnasta ei puutu mitään oleellista.

Vastaukset:

Sijoitus	Vastaus	Määrä	Prosenttiarvio
1	Keskustaan liittyvät vastaukset	180	20
2	Elämä	58	6.4
3	Pyörätiet, pyöräilyyn liittyviä asioita	40	4.4
4	Ei mitään	36	4
5	Kulttuuri	33	3.7
6	Rantojen käyttö	31	3.4
7	Ravintoloita	29	3.2
8	Toriin liittyviä asioita	28	3.1
9	Tapahtumia	24	2.7
10	Yliopisto	22	2.4
11	Satama, veneily	21	2.3
12	Julkisen liikenteen puutteet	19	2.1
13	Nuorison tilat	19	2.1
14	Rohkeus	18	2
15	Viihtyisyyttä	17	1.9
16	Työpaikkoja	12	1.3
17	Markkinointia	11	1.2
18	Vetovoimaa	11	1.2
19	Uskoa, uskallusta	10	1.1
20	Avoimuutta	9	1
21	Elinvoimaa	8	0.9
22	Järkeä päätöksenteossa	8	0.9
23	Korkeakouluja	8	0.9
24	Pitäjien huomioiminen	8	0.9

Jos sinulla olisi valta, minkä yhden asian muuttaisit Hämeenlinnassa?

Mitä pyrittiin selvittämään:

Kysymyksellä pyrittiin etsimään seikkoja, jolla Hämeenlinnaa voisi parantaa ja mitä asioita kaupunkilaiset priorisoisivat.

Vastauksista:

Vastaukset hajaantuivat enemmän kuin muissa kysymyksissä, joten selkeää taulukkoa vastauksista oli hankala muodostaa.

Selvää kuitenkin oli, että suurin osa hämeenlinnalaisista elävöittäisi keskustaa, etenkin kävelykatua. Kuten edellä puutteita kysyttäessä, korostui vastauksissa elävyyden lisääminen, samoin lisää asukkaita kaipaili moni. Yllättävän moni lähtisi poistamaan Goodmanin kauppakeskusta, oletettavasti ajatuksella, että sen vaikutus muuhun keskustan alueeseen on ollut negatiivinen ja palveluita sekä eloisuutta vähentävä.

Kulttuurisemmat piirteet, johon puuttaisiin liittyivät asenteisiin ja etenkin valittamisen kulttuuriin. Myös päätöksentekoa olisi moni valmis muuttamaan keinoinaan päätösprosessien nopeuttaminen sekä poliitikkojen vaihto. Tämä on hyvin yleistasoista kunnallishallintoon kohdistuvaa retoriikkaa, jota esiintyy kaikilla paikkakunnilla.

Yksittäiset palvelut saivat myös mainintoja aina päiväkodeista ja kouluista terveyspalveluihin. Näistä selkeistä palvelukokonaisuuksista eniten oltiin valmiita panostamaan päihdehoitoon. Koko kyselyn läpi tutut teemat liikenteessä toistuivat eli pyöräilyolosuhteita ja paikoitusta vastaajat laittaisivat uuteen uskoon. Tässä kysymyksessä liikenteen vastauksissa huomioitiin myös erikseen liikennevalojen ohjaus, joka koetaan tahmeana.

Ehkä radikaalein uusi avaus oli ehdotus kunnan nimen vaihtamiseksi Vanajaksi.

3.8 Kehittykö Hämeenlinna?

Mitä pyrittiin selvittämään:

Kyllä - ei -väittämällä pyrittiin hahmottamaan, millainen on Hämeenlinnan vire asukkaiden näkökulmasta sekä selvittämään muutamien taustatyön kautta nousseiden väittämien paikkansapitävyyttä.

Vastauksista:

Väitteet "Hämeenlinnassa mennään asioissa eteenpäin" ja "Hämeenlinna kehittyy oikeaan suuntaan" olivat selkeimmin elinvoimaan ja tulevaisuuteen viittaavia.

Vastausten tasaisen jakautumisen perusteella voidaan todeta, että vastaajat ovat kokonaisuutena varovaisen optimistisia, mutta erityisen suurta kiihdytyskaistamaista momentumia ei odoteta, jos kohta ei täydellistä passiivisuuden tilaakaan.¹⁵

Väitteet "Hämeenlinna on yhteisöllinen" ja "Hämeenlinna on nurkkakuntainen" mittasivat vastaajien kokemusta Hämeenlinnasta sosiaalisena kokonaisuutena. Yhteisöllisyyden kokemus on vahvasti paikallisesti sitouttava tekijä. Voitaneen varovaisesti tulkita, että tasainen jakautuminen tässäkin kysymyksessä kyllä/ei -vastauksiin viittaa siihen, että Hämeenlinnaa ei koeta vahvasti yhteisölliseksi, jos kohta ei täysin sen vastakohdaksikaan.

Väite, jossa mitattiin paikkakunnan nurkkakuntaisuutta perustui taustakeskusteluihin ja paikallisten kontaktien perehtymisvaiheessa antamiin kommentteihin. Se tuntui olevan myös tietynlainen toistuvat teema paikkakuntaan liittyvässä sosiaalisen median keskusteluissa joten asian tiedustelu väittämällä tuntui perustellulta ja koettiin tärkeäksi kysyä asiaa suoraan. Vastanneista 63% koki kaupungin olevan nurkkakuntainen, joten jonkinlaista katetta väitteille vahvistetusti on. Tämäkin kysymys on sellainen, jota ei ole aikaisemmin kuntatasolla selvitetty, joten on hankala arvioida onko luku hälyttävä vai kotimaisesti ottaen tavanomainen.

"Hämäläiset ovat oikeasti hitaita" -väitteellä haluttiin mitata sitä, kokevatko vastaajat tällä hämäläisyyteen ehkä sitkeimmin liitettyyn kuvailuun olevan perusteita. Pääosa (59%) kokee asian näin.

Hämeenlinnaan liittyy oletusarvona historiallisia mielikuvia. Tämän perinteen vaalimista mitattiin väitteellä: "Historiallisia arvoja huomioidaan Hämeenlinnassa riittävästi". Vastausten perusteella historiallisia arvoja huomioidaan, jos kohta ei korostetusti niin ainakin maltillisesti.

Väitteillä "Vain Hämeenlinnassa syntynyt voi olla aita hämeenlinalainen", "Pitääkö paikkansa, että et muuttaisi Hämeenlinnasta koskaan pois?" ja "Voisin ottaa kotiseutuaiheisen tatuoinnin" kartoitettiin asenteita liittyen paikallisuuteen ja vastaajien henkilökohtaisen kiinnittymisen astetta liittyen Hämeenlinnaan tai hämeenlinalaisuuteen.

---

¹⁵ On huomioitava, että sopivaa verrokkiaineistoa kuntatasolla ei ole, joten tulkinta on jossain määrin mielivaltaisen. Ennako-oletuksena oli, että kehitykseen olisi suhtauduttu hieman myönteisemmin.

Ns. paljasjalkaisuus eli tietyille paikkakunnalle syntyminen on ominaisuus, jolla usein henkilö määrittää suhdettaan kotiseutuunsa tai syntymäpaikkaansa. Tähän diskurssiin saattaa liittyä etenkin rautatiepaikkakunnilla joskus rumakin puhe ”junan tuomista” eli vasta myöhemmällä iällä kotipaikkaansa päätyneistä. Väitteillä ”Vain Hämeenlinnassa syntynyt voi olla aito hämeenlinnalainen” oli tarkoitus kartoittaa, miten oleellisena vastaajat pitivät syntymäpaikkakuntaa paikallisen identiteetin omaksumisen tai siihen asettautumisen kannalta. Vain 22% vastajista oli sitä mieltä, että ”aidoksi” hämeenlinnalaiseksi voi vain syntyä. Vastajien taustoja selvittävässä kysymyksissä selvisi, että vastaajista 35,4% on syntynyt nykyisen Hämeenlinnan alueella. Voidaan todeta, että ainakin vastaajien keskuudessa suhde ”aitoon” hämeenlinnalaisuuteen on positiivisella tavalla joustava.

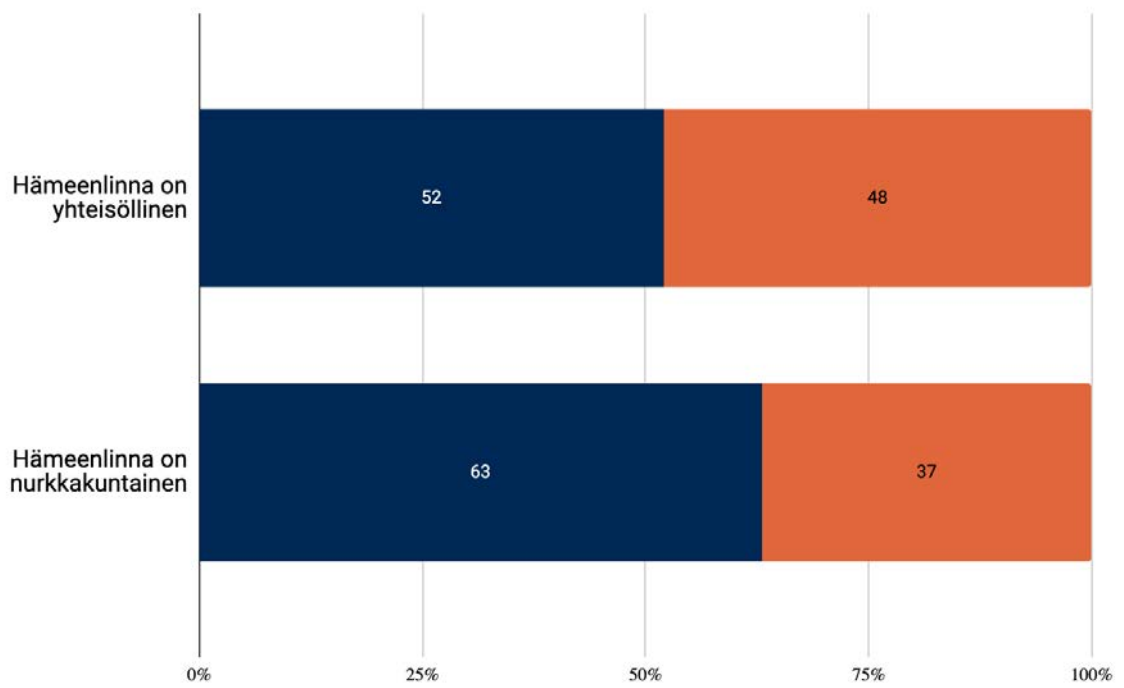
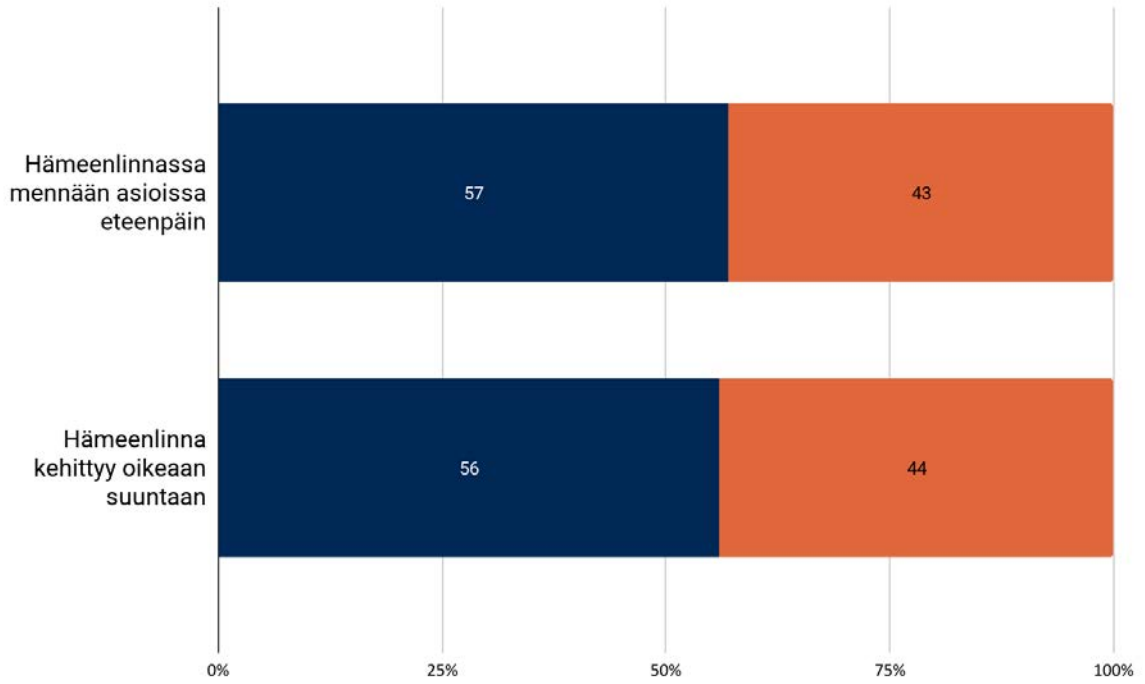
30% vastaajista ilmoitti, että ei ikinä muuttaisi Hämeenlinnasta pois. Prosentti vaikuttaa suhteellisen alhaiselta ja yllättävän moni olisi valmis vaihtamaan asuinkuntaa.¹⁶

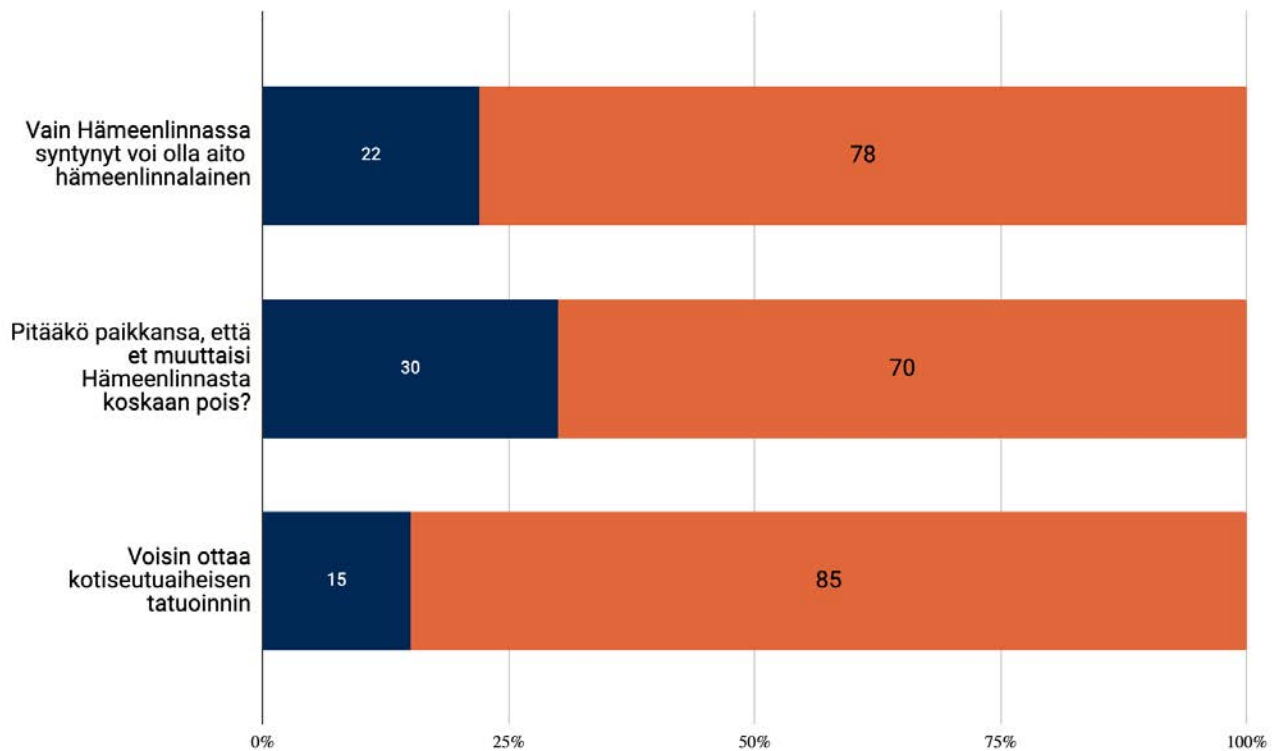
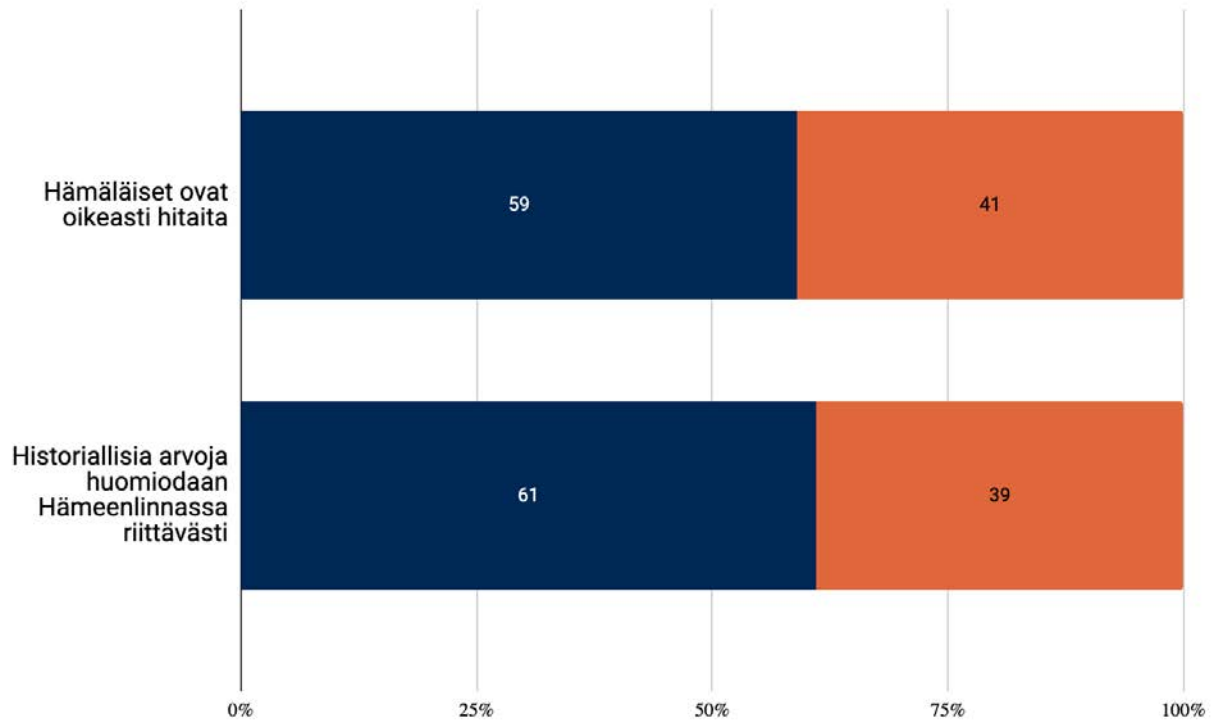
”Voisin ottaa kotiseutuaiheisen tatuoinnin” -väittämä saattaa vaikuttaa hieman erikoiselta, mutta sen taustalla on ajatus siitä, että kotiseutuaiheisen tatuoinnin ottaminen kertoo todella vahvasta henkilökohtaisesta sitoutumisesta. Vastanneista 15% oli valmis ottamaan kotiseutuaiheisen tatuoinnin. Lukua voi suhteuttaa siihen, että arviolta 18-20%:lla suomalaisista on jonkinlainen tatuointi.¹⁷

---

¹⁶ Tämän selvityksen aikana on valmistunut myös Hämeenlinnan kaupungin muuttajatutkimus 2023, joka erittelee selkeämmin muuttamiseen liittyviä syitä (lähtö- ja tulomuuttajat). Muuttajatutkimus ei mittaa nykyisten asukkaiden muuttohalukkuutta, mutta lienee realistista arvioida, että syyt pois muuttaneille ja muuttoon valmiilla asukkailla ovat samanlaisia: työtilanne, opiskelu, ihmissuhteet, muut syyt.

¹⁷ Tatuointien tarkkaa määrää on hankala arvioida, sillä niistä ei ole virallista rekisteriä. Tieto on valistunut arvio, joka perustuu tatuointeja ihosairauksien näkökulmasta tutkineen professori Nicolas Klugerin kanssa käytyyn sähköpostikirjeenvaihtoon.

3.9 Hämeenlinnaa kuvaava adjektiivi

Mitä pyrittiin selvittämään:

Adjektiiveja kysymällä pyrittiin löytämään avainsanoja, joilla kaupunkilaiset kuvailisivat kaupunkiaan.

Vastauksista:

Jälkikäteen on todettava, että kysymyksen olisi pitänyt olla monivalinnan sijaan vapaamuotoinen.

Nyt ennakkoon asetetut adjektiivit todennäköisesti ohjasivat vastauksia hieman liikaakin. Esimerkiksi hieman riskillä, mutta toisaalta taustatyöhön pohjautuen valittiin valmiiden vastausten listalle mahdollisuus kuvata Hämeenlinnaa myös sisäänpäin lämpiäväksi. Tähän mahdollisuuteen vastaajat myös varsin hanakasti tarttuivat.

Negaatiivisen määritteen jälkeen vastaajat pitivät Hämeenlinnaa kodikkaana, vehreänä ja akuniina. Perinteinen on adjektiivi, joka toistui myös paljon asukkaiden kuvaillessa itseään yhdellä sanalla (luku 3.3).

Vapaita vastauksia tuli 11% vastauksista, joten niihinkin on syytä kiinnittää huomiota. Vapaissa vastauksissa yli puolet (56%) keskittyi negatiivisiin adjektiiveihin kuten hitaus, pysähtyneisyys, jähmeys, jälkeenjääneisyys ja tylsyys. 27% vapaista vastauksista olivat positiivisia ja ne liittyivät rauhallisuuteen, vakauteen, monimuotoisuuteen ja kaupungin sopivaan kokoon. Neutraalit adjektiivit liittyivät historiaan.

Vastaukset:

Sijoitus	Vastaus	Vastaukset	Prosenttiarvio
1	Sisäänpäin lämpiävä	223	20.61
2	Kodikas	168	15.53
3	Vehreä	158	14.6
4	Kaunis	147	13.59
5	Perinteinen	133	12.29
6	Jokin muu	123	11.37
7	Toimiva	60	5.55
8	Vakava	35	3.23
9	Avoin	12	1.11
10	Iloinen	11	1.02
11	Menestyvä	6	0.55

3.10 “Hämeenlinna on...”

Kysymys:

Millä sanoilla kuvailisit Hämeenlinnaa puheessasi vieraspaikkakuntalaiselle?

Mitä pyrittiin selvittämään:

Kysymyksellä selvitettiin vastaajien päällimmäisiä mielikuvia siitä, miten he kuvailisivat Hämeenlinnaa. Keskeistä kysymyksessä oli, että se ohjasi vastaamaan napakasti muutamaa käsitettä käyttäen.

Vastaukset olivat avoimia kolmessa kentässä, mutta lomakkeeseen oli lisätty valmiita tukisanoja helpottamaan vastausta.¹⁸

Vastauksista:

Vastaaajia tähän kysymykseen oli 989 ja niissä yhteensä n. 3000 vastausta. Tukisanat määrittivät vastauksia, mutta myös vapaasti muotoiltuja ja niiden ulkopuolisia ehdotuksia tuli runsaasti, miltei puolet vastauksista.¹⁹ Moni vastaaja lähti laatimaan listaa ja ylitti kolme vastausta ja vastaukset oli muotoiltu pitkiksikin.

Ylipäänsä hajonta oli runsasta, suosituin vastaus eli historiallinen kaupunki (323 vastausta), toisena pikkukaupunki (273 vastausta) ja kolmantena järvikaupunki (222 vastausta).

Kulttuurikaupunki, puistokaupunki ja luontokaupunki / luonnonläheinen kaupunki olivat selkeä seuraava määrällinen vastausryhmä.

Kolmantena ryhmänä voidaan pitää 50-77 vastausta saaneet määritteet: kaunis, urheilukaupunki, sisävesikaupunki, maaseutu/maalaiskaupunki, golf-kaupunki ja tapahtumakaupunki.

Neljäs ryhmä, joita voi osin jo alkaa pitää hajanaisina vastauksina (20-41 vastausta) olivat: liikuntakaupunki, kesäkaupunki, pistäytymiskaupunki, maakunnan pääkaupunki, mökkikaupunki, sisämaakaupunki, jääkiekkokaupunki, festarikaupunki, eläkeläisten / ikäihmisten kaupunki, museokaupunki, kotikaupunki (tähän sisällytetty myös adjektiiveja kuten kodikas, koti, kotoisa), rauhallinen, autokaupunki, ravintolakaupunki ja pyöräilykaupunki.

Yllättävän vähälle maininnnoille jäi matkailukaupunki, jona Hämeenlinnaa voidaan kotimaisittain pitää (14 vastausta). Vanhat opiskelu-, koulu- ja hallintokaupunki jäivät myös

---

¹⁸ Tukisanat löytyvät lopun liitteestä (Liite 1), jossa kysely on kokonaisuudessaan.

¹⁹ Luvut eivät ole täysin selkeitä, sillä vaikka kysyttiin vain kolmea määritelmää, vapaamuotoinen listaus eri kenttiin oli hyvin yleistä. Siksi ehdotusten ja vastausten tekninen määrä ei ole täysin yhdenmukainen. Teknisesti vastauksia oli 2771. Prosenttimääriä vastauksista ei tämän vuoksi ole loogista laskea.

niukoille vastauksille (15-18 mainintaa). Työläiskaupungiksi hämeenlinnan tunnisti vain 10 vastaajaa.

Tukisanattomista vastauksista suosituimpia olivat kuvailevat sanat, kuten luontokaupunki / luonnonläheinen, kaunis ja kesäkaupunki.

Vaikeammin ilmaistuja määritteitä kuten kaupungin suotuisana pidettyyn mittakaavaan ja kaupungin kokoluokkaan liittyviä vastauksia tuli 87. Vastauksina sopivan kokoinen ja ihmisen kokoinen olivat käytettyjä.

Maantieteelliseen sijaintiin liittyviä vastauksia oli 52. Käytetyimpiä ilmauksia olivat lähellä ja keskeinen sijainti. Kaupungin muutaman vuoden takainen "ihana lähellä" sai vain kaksi vastausta.

Noin 320 vastausta sisälsi jonkin selkeästi negatiivisen määritteen. Negatiivisia asioita korostaneet vastaajat kommentoivat Hämeenlinnaa pääosin samaan sävyyn kaikissa kolmessa vastauksessaan. Negatiivisissa vastauksissa korostuivat sisäänpäin lämpiävyyttä, jähmeyttä, taantumaa ja uneliaisuutta kuvaavat adjektiivit sekä poliittiseen päätöksentekoon liittyvät negatiiviset ilmaukset. Myös rakennetun ympäristön laadun ja luonnon puolesta kannettiin huolta.

Muista suomalaisista kaupungeista satunnaisista vertailukohteiksi ylsivät mm. Riihimäki, jota paremmaksi Hämeenlinna koettiin sekä Kouvola, joka vastaajan mielestä "sekin on parempi kuin Hämeenlinna". Yksi viittaus oli myös "WannabeHelsinki".

Kiinnostavaa kyllä, Hämeenlinna ei vertautunut tässä kysymyksessä muihin koti- tai ulkomaisiin kaupunkeihin kauneutensa tai historiansa kautta.

Kansallisesti katsottuna suhteellisen suuri määrä vastauksista oli golf-kaupungilla.²⁰

Vastaukset:

Sijointus	Vastaus	Vastausten määrä
1	Historiallinen Kaupunki	323
2	Pikkukaupunki	273
3	Järvikaupunki	222
4	Kulttuurikaupunki	141
5	Puistokaupunki	111
6	Luontokaupunki / luonnonläheinen kaupunki	100

²⁰ Selvityksen tekijöillä oli mahdollisuus epävirallisesti tiedustelimme yhden johtavan kotimaisen golf-median päätoimittajalta, millainen on Hämeenlinnan golf-mainen. Tiilaakso-ilmaisu, jota myös vastauksissa oli muutamia, tunnetaan toimituksessa ja sitä käytetään hänen mukaansa jonkin verran. Hän vahvisti Hämeenlinnan olevan harrastajien keskuudessa hyvin tunnettu golf-paikkakunta.

7	Kaunis	77
8	Urheilukaupunki	69
9	Sisävesikaupunki	68
	Maaseutukaupunki /	
10	Maalaiskaupunki	67
11	Golf-kaupunki	61
12	Tapahtumakaupunki	50
13	Liikuntakaupunki	41
14	Kesäkaupunki	41
15	Pistäytymiskaupunki	38
16	Maakunnan Pääkaupunki	36
17	Mökkikaupunki	36
18	Sisämaakaupunki	30
19	Jääkiekkokaupunki	30
20	Festarikaupunki	29
	Eläkeläisten / Ikäihimisten	
21	kaupunki	28
22	Museokaupunki	26
	Kodikas / Koti / Kotikaupunki /	
23	Kotoisa	25
24	Rauhallinen	23
25	Autokaupunki	22
26	Ravintolakaupunki	21
27	Pyöräilykaupunki	20
28	Risteyskaupunki	19
29	Opiskelukaupunki	18
30	Hallintokaupunki	17
31	Vehreä	17
32	Perhekaupunki, Lapsiystävällinen	17
33	Linnakaupunki	16
34	Monipuolinen	16
35	Koulukaupunki	15
36	Veneilykaupunki	15
37	Hiljainen	14
38	Ulkoilukaupunki	14
39	Matkailukaupunki	13
40	Ihmisen Kokoinen	13
	Vesistökaupunki, Veteen Liittyvä	
41	Piirre	12
42	Sivistyskaupunki	11

3.11 Mikä hämäläisyydessä on parasta / huonointa?

Mitä pyrittiin selvittämään:

Kysymyksellä pyrittiin selvittämään hämäläisyyden suhdetta hämeenlinalaisuuteen sekä sen mahdollisia negatiivisia vaikutuksia.

Vastauksista:

Hämäläisyyteen liittyvät kysymykset olivat vastauksiltaan kiinnostavalla tavalla monipuolisia ja jopa syvällisiä. Vastaukset tähän kysymykseen veivät ehkä hieman yllättäen lähemmäs myös hämeenlinalaisuuden luonteen ja identiteetin määrittelyä kuin muut kysymykset.

Selkeitä toistuvia teemoja vastauksissa olivat muualta alueelle muuttaneiden ja syntyperäisten hämäläisten / hämeenlinalaisten välinen sosiaalisen kohtaamisen haasteellisuus. Näitä kuvailtiin mm. sanoilla jurous, epäsosiaalisuus, vaikea lähestyminen, nurkka/kuppikuntaisuus, vaikea lähestyä ja sisäänpäin lämpiäminen. Toisaalta hämäläisiä pidettiin luotettavana ja ystävällisinä.

Myös erilaisia "umpihämäläisiksi" kutsuttuja luonteenpiirteitä listattiin: tärkeimpänä hitaus, jähmeys, negatiivisuus, mykkyys, negatiivisuus ja mykkyys. Toisaalta hämäläisinä hyveinä nousivat rauhallisuus, kiireettömyys, juurevuus ja avoin suorasanaisuus.

Yleisempiä henkisiä tai käyttäytymiseen liittyviä negatiivisia piirteitä, joista tuli hajanaisempia mainintoja olivat oman tekemisen vähättely, ylpeyden ja, omaperäisyyden puute. Alueen rikas historia nähtiin voimavarana, mutta myös jarruna.

Sijoitus	Vastaus	Määrä
1	Hitaus	130
2	Rauhallisuus	89
3	Harkinta	33
4	Luotettava	32
5	Ystävällisyys	25
6	Aito	23
7	Yhteisöllisyys	22
8	Jahkailu	21
9	Valittaminen	20
10	Juurevuus	18
11	Vakaus	19
12	Leppoisuus	13
13	Negatiivisuus	12

3.12 Paikallinen lempisanontasi tai murrenana?

Mitä pyrittiin selvittämään:

Paikallisia sanontoja ja murrenana sekä asukkaiden suhdetta hämäläiseen / hämeenlinnalaiseen puheenparteen.

Vastauksista:

Tähän kyselyn kysymykseen tuli vähiten vastauksia. 48,5% vastaajista jätti kysymyksen kokonaan väliin ja vastanneistakin viidesosa totesi, että murrenana ei ole tai ei osannut vastata mitään. Moni ihmettelikin, että onko Hämeenlinnan alueella murrenana lainkaan. Hämäläinen puheenparsi ei siis ollut vastaajille kovin tuttu.

Selvästi erottuvien sanojen lista jäi vähäiseksi. Tällaisia olivat lähinnä hotsi (40 vastausta, 7,6%), Mokko (25 vastausta, 4,77%) ja Rotvalli (9 vastausta, 1,72%) ja Appara ja kaupungin slogan Ihan lähellä (7 vastausta, 1,34%) ja hajanaisempia vastauksia mm. mää, nääs, nii, vartoos, tommotti, tämmötti, tollatti, ei tehrä tästä nyt numeroo.

Hankalammin ilmaistuja hämäläismurteiden piirteitä luettiin jonkin verran²¹, mutta näiden kuvaaminen oli selvästi kyselyn puitteissa liian hankalaa.

---

²¹ Ks. esim. <https://fi.wikipedia.org/wiki/H%C3%A4m%C3%A4l%C3%A4ismurteet>, viitattu 8.6.2023.

3.13 Hämeenlinnan paikat

Mitä pyrittiin selvittämään:

Fyysiset paikat ja kotiseudun visuaalinen kokonaisuus muodostavat raamit henkilöhistorialle. Näin ne ovat usein myös identiteetin peruspaloja ja kiinnittymisen kohteita.

Pyrimme selvittämään mitkä ovat hämeenlinnalaisille merkityksellimpiä paikkoja. Ilmeisimpien (Hämeen linna, rannat, puistot, Aulanko) lisäksi tarkoitus oli löytää muitakin, hieman vähemmän tunnettuja, mutta kaupunkilaisille keskeisiä paikkoja, rakennuksia ja tiloja.

Tarkoitus oli myös selvittää, mitkä paikat tai rakennukset parhaiten symboloivat hämeenlinnaa ja toisaalta hahmotella parhaita paikkoja ajanviettoon.

Vastauksista:

Paikkoihin liittyvä kysymyspatteristo oli ehkä turhankin laaja. Samat vastaukset toistuivat useissa kysymyksissä.

Aulangon ja Linnan alueet erottautuivat selkeäksi kahden kärjeksi, joskin hieman ristiin ja vuorotellen. Aivan selkeät suosikkimaisemat löytyvät Aulangolta, mutta edustavimpien koetaan sijoittuvan Linnan alueelle. Linna oli myös suosikkirakennus, joka murskaavien luvuin osoittautui kaupunkia parhaiten kuvaavaaksi rakennukseksi. Suosikkirakennuksista toiseksi nousi Verkatehdas, joka sai myös kolmannen sijan kuvaavimpana rakennuksena. Myös alueen kirkot pärjäsivät hyvin ja lempipaikoista ne olivatkin koostetusti kolmannella sijalla.²²

Tekemiseen liittyvät kysymykset eli ”parhaat paikat kesäisin ja talvisin” tuottivat hieman erilaisia tuloksia kuin yleisemmät maisema- ja rakennussuosikkeihin liittyvät kysymykset. Esimerkiksi Ahvenisto kiilasi toiminnallisena paikkana kärkeen Aulangon ja Linnan seudun ohi. Tätä talvi/kesä -kysymysparia onkin syytä tarkastella juuri ristiin, sillä vuodenaikojen mukaan parhaat paikat poikkeavat hieman toisistaan. Etenkin ladut ja Alajärvi olivat talvella merkillepantavan suosittuja. Samoin Verkatehtaan merkitys oli talvella suurempi ja Linnan alueen merkitys väheni.

Myös epämiellyttävimpiä paikkoja kysyttiin. Niissä korostuivat erityisesti keskustan alue ja tietyt kaupunginosat eri syistä (Katuma, Jukola, Kantola, Nummi, Tiiriö). On huomioitava, että tässä kysyttiin mielikuvia ja ne eivät välttämättä vastaa aina alueiden todellista luonnetta esimerkiksi asuinalueina. Erikseen lienee syytä mainita ”turvattomana tilana” keskustassa tietyillä alueella usein oleilevat päihteiden käyttäjät.

---

²² Tähän on laskettu kaikki kirkkoihin liittyvät maininnat, suosituimmat olivat Vanajan ja Hauhon kirkot, sitten Hämeenlinna.

Suosikkimaisemasi kotiseudullasi?

Sijoitus	Vastaus	Määrä	Prosentti
1	Aulanko	368	38.57
2	Linna	172	18.03
3	Ahvenisto	95	9.96
4	Vanaja	93	9.75
5	Järvi	89	9.33
6	Metsä	62	6.5
7	Puisto	42	4.4
8	Harju	33	3.46
9	Rantareitti	26	2.73
	Koti, Kotikylä, Kotimaisemat, Oma Tila, Oma Piha, Oma		
10	Parveke	24	2.52
11	Hauhon vanha raitti	17	1.78
12	Vesistöt	15	1.57
13	Pelto	14	1.47
14	Linnavuoret	13	1.36
15	Katuma	13	1.36
16	Mantereenlinna	12	1.26
17	Varikonniemi	11	1.15
18	Lusikkaniemi	11	1.15
19	Sairio	11	1.15
20	Hauhon ympäristö	10	1.05
21	Myllymäki	10	1.05
22	Kärmeskallio	10	1.05
23	Mantere	10	1.05
24	Alajärvi	8	0.84
25	Tervaniemi	8	0.84
26	Evo	6	0.63
	Renko, Renkajärvi, Rengon kosket		
27		6	0.63
28	Mökki	4	0.42
29	Tuulos	4	0.42

30	Hattelmalan harju	4	0.42
31	Klerckerin kallio	4	0.42
32	Kuittilankoski, Harju	4	0.42
34	Untulan Harju	3	0.31
35	Kukkia	3	0.31
36	Suolijärvi	2	0.21
37	Lammi	2	0.21
38	Tori	2	0.21
39	Iittala, Kalvola	2	0.21
40	Heinisuo	2	0.21

Suosikkirakennuksesi nykyisen Hämeenlinnan alueella?

Sijoitus	Vastaus	Määrä	Prosentti
1	Hämeen linna	345	37.6
2	Verkatehdas	95	10.36
3	Kirkot	58	6.32
4	Lyseo	39	4.25
5	Oma talo tai koti	38	4.14
6	Kirjasto	38	4.14
7	Raatihuone	38	4.14
8	Vanhat Puutalot	34	3.71
9	Aulangon näkötorni	28	3.05
10	Skogster	14	1.53
11	Palanderin Talo	13	1.42
12	Goodman	12	1.31
13	Hauhon kirkko	11	1.2
14	Vanajan kirkko	11	1.2
15	Kasarmit	10	1.09
16	Piparkakkutalo	9	0.98
17	Taidemuseo	8	0.87
18	Sibeliuksen synnyinkoti	8	0.87

19	Schmausserin huvila	16	1.74
20	Kumppanuustalo	8	0.87
21	Uimahalli	7	0.76
22	Rautatieasema	7	0.76
23	Kaurialan vanhat talot	7	0.76
24	Hämeenlinnan kirkko	6	0.65
25	Pohjantähti Areena	6	0.65
26	Rengon kirkko	6	0.65
27	Villa Marenki	5	0.55
28	Hyppyrimäki	5	0.55
29	Paviljongit	5	0.55
30	Jäähalli	5	0.55

Mikä yksittäinen rakennus tai paikka mielestäsi parhaiten kuvaa Hämeenlinnan aluetta?

Sijointus	Vastaus	Määrä	Prosentti
1	Hämeen linna	610	64.2
2	Aulanko, yleisesti	71	7.5
3	Verkatehdas	34	3.6
4	Tori	31	3.3
5	Aulanko, torni	31	3.3
6	Rautatieasema	12	1.3
7	Kirkot, yleisesti	10	1.1
8	Hämeenlinnan kirkko	10	1.1
9	Sibeliuksen synnyinkoti	9	0.9
10	Sokos / Linna-kortteli	9	0.9
11	Lyseo	7	0.7
12	Ahvenisto	7	0.7
13	Kasarmit	7	0.7

14	Pööli	7	0.7
15	Kirjasto	7	0.7
16	Goodman	5	0.5
17	Hyppytorni	4	0.4
18	Reska	4	0.4
19	Palanderin talo	4	0.4
20	Linja-autoasema	3	0.3

Mikä maisema tai näkymä mielestäsi parhaiten kuvaa Hämeenlinnaa?

Sijointus	Vastaus	Määrä	Prosentti
1	Hämeen linna	421	38.27
2	Aulanko	269	24.45
3	Vanaja	112	10.18
4	Ahvenisto	95	8.64
5	Aulangon torni	78	7.09
6	Järvimaisema yleisesti	50	4.55
7	Rantareitin maisemat	28	2.55
8	Vesi, vesistöt	25	2.27
9	Ahvenisto	23	2.09
10	Keskustan alue	20	1.82
11	Lusikkaniemi	18	1.64
12	Myllymäki	16	1.45
13	Torin alue	15	1.36
14	Hattelmalan harju	12	1.09
15	Moottoritie	9	0.82
16	Pellot	7	0.64
17	Verkatehdas	4	0.36
18	Klercerin puisto	4	0.36
19	Katuma	3	0.27
20	Viipurintien silta	2	0.18

Mikä on mielestäsi epäonnisin tai epämiellyttävin paikka tai alue Hämeenlinnan alueella?

Sijointus	Vastaus	Määrä	Prosentti
1	Ydinkeskusta, kootusti	277	27.4
2	Katuma	153	15.13
3	Jukola	108	10.68
4	Reska, kootusti	91	9
5	Nummi	49	4.85
6	Kantola	49	4.85
7	Goodman	37	3.66
8	Tiiriö	34	3.36
9	Ei Mikään	24	2.37
10	Porukat Tavastilan ympäristössä	24	2.37
11	Ykköskortteli	23	2.27
12	Tori	22	2.18
13	Ykköskortteli	20	1.98
14	Kauppa-keskus Linna	17	1.68
15	Idänpää	15	1.48
16	Hämeensaari	14	1.38
17	Laaniitty	13	1.29
18	Pöoli	13	1.29
19	Harakkämäki	13	1.29
20	Moottorirata	10	0.99
21	Linja-Autoasema	8	0.79
22	Moottoritie	8	0.79
23	Hattelmalan harju (huonon kunnan takia)	6	0.59

Paras paikka Hämeenlinnan alueella kesällä?

Sijointus	Vastaus	Määrä	Prosentti
1	Ahvenisto	220	22
2	Aulanko	196	19.6
3	Linnan Puisto	108	10.8
4	Järvet	64	6.4
5	Tori	51	5.1
6	Uimarannat	46	4.6
7	Rantareitti	44	4.4
8	Lammi	28	2.8
9	Oma koti, piha, parveke, mökki	26	2.6
10	Hämeensaari	24	2.4
11	Terassit	19	1.9
12	Golf	16	1.6
13	Kaupunginpuisto	15	1.5
14	Renko	9	0.9
15	Tervaniemi	7	0.7
16	Alajärvi	7	0.7
17	Birgitta	6	0.6
18	Hämeen Linna	6	0.6
19	Kasino	6	0.6
20	Varikonniemi	6	0.6
21	Maaumala	6	0.6
23	Moottorirata	4	0.4

Paras paikka Hämeenlinnan alueella talvella?

Sijointus	Vastaus	Määrä	Prosentti
1	Aulanko	173	18.6
2	Ahvenisto	110	11.8
3	Alajärvi	88	9.5
4	Latu, ladut	85	9.1
5	Koti, kotikylä, kotisohva	85	9.1
6	Jäähalli	37	4
7	Rantareitti	26	2.8
8	Verkatehdas	21	2.3
9	Keskusta	21	2.3
10	Moottoriradan ladut (määrä sisältyy myös kohtaan 4. Latu, ladut)	19	2
11	Tervaniemi	17	1.8
12	Uimahalli	12	1.3
13	Hauhon alue	11	1.2
14	Luistelukentät, retkiluistelu	11	1.2
15	Tori	8	0.9
16	Suisto	6	0.6

3.14 Jos ottaisit kotiseutuaiheisen tatuoinnin tai tekisit kotiseutuaiheisen käsityön...

Mitä pyrittiin selvittämään:

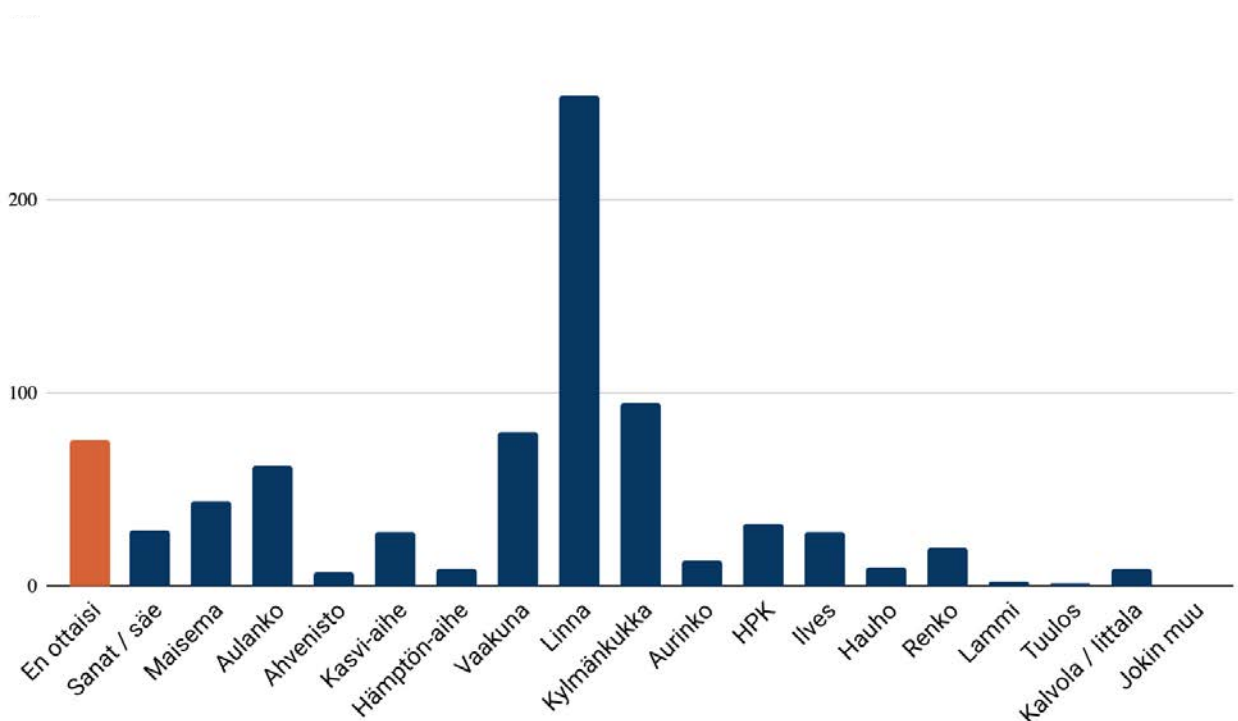
Kysymyksellä pyrittiin etsimään kuvia ja symboleita, joihin asukas olisi niin kiinnittynyt, että olisi valmis ikuistamaan ne ihoonsa pysyvästi. Kysymystä hieman loivennettiin mahdollisuudella käsityön tekemiseen jostain kotiseutuun liittyvästä aiheesta. Käsityövastauksia tuli selvästi tatuointivastauksia vähemmän.

Vastauksista:

Vastauksissa korostuivat Hämeen linna ja kaupungin vaakunaan liittyvät kuva-aiheet, joista jopa taustalla oleva aurinko nousi esiin. Myös pitäjien vanhat vaakunat mainittiin, etenkin Rengon härän ja Hauhon oravien osalta. Aulangon torni sekä sympaattiset karhupatsaat mainittiin suhteellisen useasti. Samoin HPK ja Hämeen perinteinen ilves-tunnus saivat huomiota vastaajilta. Uudempi tulokas eli teksti "Häampton" nousi myös esiin.

Pienenä yllätyksenä maakuntakasvi kylmänkukka nousi varsin suosituksi kuva-aiheeksi sekä käsityöhön että tatuoinniksi.

Vastaukset:

3.15 Kyselyyn lähetetyt valokuvat

Kyselyyn oli mahdollista liittää valokuvia. Tällä haluttiin tarjota mahdollisuus vastaajille reflektoida paikallissuhdettaan kuvallisesti. Kuvia lähetettiin kyselyn kautta 30 kappaletta.

Kuvat vastasivat pääosin ennakko-odotuksia. Suosituin kuvatyyppe oli kaupunki- tai luonnonmaisema. Hämeen linnaan liittyviä kuvia, maisemia, logoja ja leimoja lähetettiin useita. Erikoisimmat kuvista olivat meemi, jonka aiheena oli Sunny Car Center ja punainen liikennevalo. Ilmeisesti jälkimmäisellä haluttiin kuvata ns. liikennevalojen punaista aaltoa, josta tuli muutamia mainintoja muuallakin kyselyssä. Kahdessa kuvassa oli käsityö: Hauhon kansallispuvun hameen kuosia ja toisessa villapaita. Yksi kuva oli HPK -aiheisesta tatuoinnista.

3.16 Vapaa sana

Mitä pyrittiin selvittämään:

Vapaassa sanassa jätimme vastaajalle mahdollisuuden kommentoida kyselyä tai ilmaista itseään vielä kyselyn teemoista. Vapaan sana nousi yllättävän suosituksi ja siihen tuli yli 300 vastausta eli miltei joka kolmas halusi vielä kirjoittaa näkökantojaan muutenkin varsin pitkän kyselyn päätteeksi. Ylipäänsä vastausten määrä, mutta myös kyselyyn panostamisen aste kertovat selkeää kieltä, että kaupunkilaiset haluavat vaikuttaa ja osallistua Hämeenlinnan kehittämiseen omalla panoksellaan.

Vapaan sanan teemoissa selvästi pinnalla olivat Hämeensaaren rakentaminen ja tornitalot, jähkailu ja hitaus, kaupungin keskustan tilanne, Hämeenlinnan vähättely kaupunkilaisten toimesta, erottautuminen muista kunnista, pitäjien ja keskustan välinen dynamiikka kuten palvelut, pitäjien "unohtaminen", kaupungin potentiaali, yleinen päätöksenteon arvostelu, luonto, vesistöt, metsät ja monet käytännön kehityskohteet.

Lisäksi itse kysely sai palautetta, sekä positiivista että negatiivista. Osa vastaajista ei hahmottanut, miten kysely liittyi veto- ja pitovoimatekijöihin, osa kyseenalaisti kysytyjen asioiden mielekkyyden ja osa oli sitä mieltä, että kyselyllä ei voida ylipäänsä saavuttaa paikallisidentiteettiä. Osa oli sitä mieltä, että sellaista ei olekaan. Positiivinen palaute sitä vastoin oli kannustavaa ja kyselyä pidettiin tärkeänä ja toivottiin, että siitä saatuja tuloksia voidaan hyödyntää monipuolisesti.

4 Työpajatyöskentely

Tavoitteet, osallistujat ja metodit

Kahden työpajan tavoitteena oli koota yhteen erilaiset taustat omaavia hämeenlinnalaisuuden kokemusasiantuntijoita ja yhdessä työskennellen sekä keskustellen hahmotella hämeenlinnalaisuuden olemusta.

3.5. ja 4.5.2023 klo 12.00-16.00 Raatihuoneella järjestettyihin työpajoihin kutsuttiin henkilöitä, joilla oli tunnustettu jokin kotiseutuun, vakituiseen tai vapaa-ajan asumiseen tai työskentelyyn liittyvä tulokulma Hämeenlinnaan ja hämeenlinnalaisuuteen. Työpajoihin kutsuttavien henkilöiden lista koottiin osana työryhmätyöskentelyä.

Työpajoihin osallistui 3.5. 9 henkilöä sekä 4.5. 10 henkilöä . Mukana oli paljasjalkaisia hämeenlinnalaisia, paluumuuttajia, kesähämeenlinnalaisia ja ulkopaikkakuntalaisia sekä työnsä tai muun toiminnan kautta syvästi kaupunkia tuntevia. Lisäksi mukana oli kaksi Hämeenlinnan tulevaisuusagenttina toimivaa kahdeksasluokkalaista nuorta.

Työpajan metodi perustui löyhästi palvelumuotoilussa paljon käytetyn tuplatimantti-prosessimallin²³, joka pyrkii ymmärtämään ja kiteyttämään käsillä olevat ongelmat tai asiakokonaisuudet.

Ensimmäisessä vaiheessa²⁴ pyrittiin yhdessä kartoittamaan ja kuvaamaan hämeenlinnalaisia ilmiöitä, keräämään tietoa tai ideoita ilman arviointia. Tämä ensimmäisessä vaihe jaettiin kahteen osaan. Ensin kerättiin henkilökohtaisia ajatuksia, kokemuksia ja tunteita Hämeenlinnaan liittyen nelikenttätyyppisille pohjille. Toisessa osiossa pohdittiin Hämeenlinnan eri keskusten (Hämeenlinna, Hauho, Lammi/Tuulos, Iittala/Kalvola ja Renko) olemusta keskustelemalla ja suurikokoisia karttoja apuna käyttäen.

Seuraavassa vaiheissa²⁵ edellisen vaiheen tiedot koottiin yhteen, ja käytiin kokoavaa keskustelua pyrkimyksenä löytää erilaisia hämeenlinnalaisuuksia sekä kaupunkiin kokonaisuutena erilaisia kiteytyksiä ja näkökulmia.

Työpajojen kulku

Vaihe I, Osa I

12.00 Tervetuloa

12.25 - 13.15 Lämmittelypöydät: paikat, kokemukset, salaisuudet, symbolit

---

²³ Lisää n "Double diamond" -mallista, ks. esim.

[https://en.wikipedia.org/wiki/Double_Diamond_\(design_process_model\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Double_Diamond_(design_process_model))

²⁴ Ns. divergent-vaihe

²⁵ Ns. konvergent-vaihe

13.15 - 13:45 Kahvi

Vaihe I, Osa II

13.45 - 14:30 Hämeenlinnalaisuus kartalla

Vaihe II

14:40 - 15:25 Hämeenlinnalaisuuden ydin ennen, nyt ja tulevaisuudessa

15:30 - 16:00 Loppukeskustelu

Vaihe I, Osa I - Lämmittelypöydät

Osallistujat kiertelivät pöydissä omaan tahtiin kirjaten ylös omia ajatuksia sitä mukaa kun niitä ilmeni. Työpajan vetäjät olivat mukana herättelemässä keskustelua, kommentoimassa ja esittämässä kysymyksiä.

Paikat ja kokemukset

Tehtävänä pohtia omia hämeenlinnalaisuuden kokemuksia. Kokemukset kirjattiin lapuille ja sijoitettiin nelikenttään jonka akselit yksityinen – yhteinen ja kokemus – tunne.

HÄMEENLINNALAISUUDEN KOKEMUKSIA

“Täällä on kaikki, mitä ihminen tarvitsee”

Punctum & Studium, 2023

Lähde: Hämeenlinnan identiteettityöpajat 3.-4.5.2023

Salaisuudet

Tehtävänä oli pohtia, mitä Hämeenlinnasta tiedetään ja kenelle tieto on jaettu. Mikä on kaikille, ulkopaikkakuntalaisillekin, tuttua, mitä ovat hämeenlinnan "julkiset salaisuudet"? ja löytyykö kaupungista ilmiötä, jotka ovat harvojen ja valittujen tiedossa, ns. "tietäjät tietää" asioita. Ajatukset, kokemukset ja salaisuudet kirjattiin lapuille ja sijoitettiin nelikenttään.

HÄMEENLINNALAISIA SALAISUUKSIA

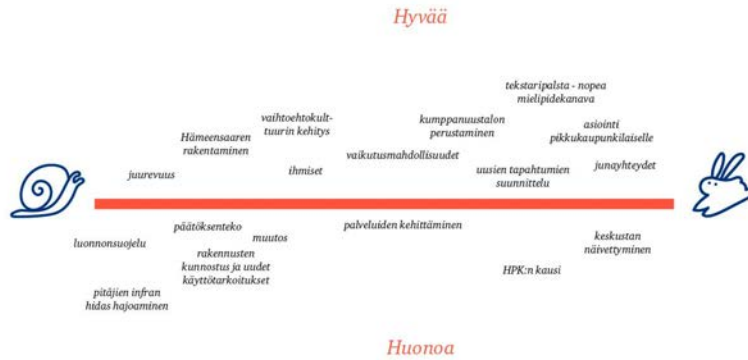
"Julkinen salaisuus: tänne kannattaa muuttaa!"

Hidasta vai nopeaa?

Tehtävänä oli pohtia, mikä Hämeenlinnassa on hidasta ja mikä nopeaa. Voiko hitaus olla joskus myönteistä, voiko vauhtia olla liikaakin? Ajatukset kirjattiin lapuille ja sijoitettiin kenttään jonka akselit hidas – nopea ja positiivinen – negatiivinen.

HIDASTA JA NOPEAA HÄMEENLINNASSA

Punctum & Studium, 2023

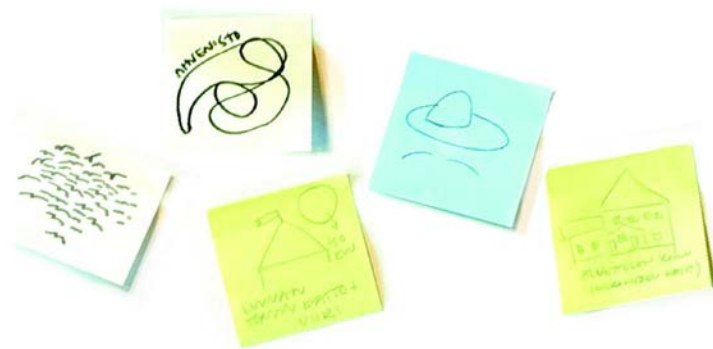
Lähde: Hämeenlinnan identiteettityöpajat 3.-4.5.2023

Kaupungin symbolit

Tehtävänä oli pohtia, mitkä ovat Hämeenlinnan merkit ja symbolit. Symbolit piirrettiin lapuille ja koottiin tauluun.

HÄMEENLINNAN SYMBOLIT

Muun muassa:

Punctum & Studium, 2023

Lähde: Hämeenlinnan identiteettityöpajat 3.-4.5.2023

Vaihe I, Osa II - Hämeenlinalaisuus kartalla

Osiassa tutkittiin A1-kokoon tulostettuja karttoja. Kartat oli rajattu kuvaamaan hämeenlinnan eri keskuksia ja niiden lähialueita.. Karttoihin tutustuttiin keskus kerrallaan keskustellen ja merkiten kiinnostavia, tärkeitä tai muuten huomionarvoisia pisteitä, sijainteja ja alueita. Keskustelu aloitettiin pitäjistä ja päätettiin Hämeenlinnan keskustan alueelle. Osallistujia pyydettiin kertomaan suhteestaan tutkittavaan alueeseen, mahdollisista henkilökohtaisista siteistä, kokemuksista ja muistoista sekä yleisistä mielikuvista alueisiin ja niiden asukkaisiin liittyen.

Lisäinspiraatioksi tarjottiin Hämeenlinnaa ja pitäjiin tagätyistä Instagram-kuvista tuotettuja koosteita.

Renko

Työpajojen jäsenistä kukaan ei ollut suoraan kotoisin Rengon alueelta. Ehkä siksi Renko miellettiin hankalimmaksi määritellä. Mainittiin, että Renko on "korvessa" ja aluetta pidettiin "jotenkin maalaisena" peltoineen, sahoineen, perunatehtaineen ja maatalouskonepajoineen. Toisaalta Renko näyttäytyi omintakeisena ja luonnonkauniina. Näistä ilmauksia olivat mm. omat markkinat, aktiivinen vire yrittäjien keskuudessa, Renko-joen ympäristö ja Heinisuon alue. Osin Rengon miellettiin kurottelevan myös henkisesti etelän suuntaan, Lopelle ja Riihimäelle. Toisaalta Rengon koettiin ehkä nojanneen kiinteämmin Hämeenlinnan talousalueeseen jo ennen kuntaliitosta.

Iittala

Iittala sai työpajalaiselta kiinnostavan maininnan yhteisöllisyydestä ja siitä, että Iittalassa puhalletaan yhteen hiileen. Lasinäki ja yrittäjähenkisyys korostuivat, samoin taajamassa pysähtyvien junien tarjoamat pendelöintimahdollisuudet. Todettiin, että Iittalassa ollaan hieman rinta rottingilla ja alueelta löytyy myönteistä meininkiä sekä pöhinää. Kalvola -nimitystä hieman vierastettiin ja todettiin, että Iittala on ehkä brändinä ja paikannimenä jossain määrin ajanut muun alueen ja nimitysten ohi.

Hauho

”Hauholaiset ovat hauholaisia, ja se tulee kyllä aina mainittua.” Hauho näyttäytyi eräänlaisena ”pohjanmaana”, eli hauholaiset koettiin alueella poikkeuksellisen itsetietoisina, toki positiivisella tavalla. Hauho tuntui muodostavan oman ehkä muita alueita hieman yhtenäisemmän yhteisönsä, paikkakunnalla vallitsee ”Hauhon henki”. Hauholaisia kuvailtiin myös iloisiksi. Ryhmissä oli kaksi hauholaistaista henkilöä. Hauholaisten kylien kuten Alvettulan vahva kyläidentiteetti tuli keskusteluissa esille useaan otteeseen.

Lammi ja Tuulos

Lammilaisiin liitettiin selkeä luonteenpiirre: itsepäisyys. ”Lammilaisten nenille ei hypitä.” Lammin keskusta koettiin tiiviiksi ja toimivaksi. Lammilaisten huoli palveluiden katoamisesta koettiin oikeutettuna. Lammin sahti mainittiin, tosin ryhmäläisistä kovin moni ei pitänyt siitä vaan puolsi mm. naisten sahtia ja hauholaista makeampaa sahtia.

Kauppakeskus Tuulosen rakentaminen todettiin tietynlaisena ”esimakuna” kuntaliitokselle. Osa palveluista keskittyi sinne, myös Hauhon alueelta. Tuulos muuten vaikutti työpajalaisille varsin etäiseltä.

Vanaja

Karttoja katsellessa mainittiin myös jo 1967 lakkautettu Vanajan kunta (nykyään osa Hämeenlinnaa ja muita ympäryskuntia). Erään työpajalaisen puoliso ei kuulemma luovu vanajalaisuudestaan ja nostaa sitä esiin tämän tästä.²⁶

Hämeenlinna

Hämeenlinnasta keskustellessa huomio siirtyi melko konkreettisiin asioihin luonteenpiirteiden kuvailun sijaan.

Tietyt paikat saivat erikoismainintoja, muun muassa Tekosaarten laavupaikka klassisena hämeenlinnalaisten omana ”tunnettuna salaisuutena” sekä lukuisat näköala- ja treffipaikat kuten Myllymäen näköalapaikka, ainoa oikea paikka ilotulitusten seuraamiseen. Myllymäki nostettiin muutenkin esiin omaleimaisena kaupunginosana jolla on itsenäinen, vahva kaupunginosaidentiteetti Helsingin Kallion tai Tampereen Pispalan tapaan. Suisto-klubi sai erikseen kiitosta: ”Jos ei olisi Suistoa niin en varmaan enää olisi hämeenlinnalainen.”

3 Hämeenlinalaisuuden ydin ennen, nyt ja tulevaisuudessa

Viimeisessä, kiteyttämään pyrkivässä osiossa työpajan kahden ensimmäisen osion muistiinpanot koottiin yhdessä kanvaasille, joka muodostui kehistä ja ajallista ulottuvuutta kuvaavista (menneisyys – nykyisyys – tulevaisuus) sektoreista. Pyrkimyksenä oli pohtia mistä

---

²⁶ Savonlinnaan vuonna 1973 samaan tapaan sulautuneen ”reikäleipäkunta” Säämingin henki elää yhä eräänlaisena vaihtoehtoisena, osin mytologisoituna paikallisidentiteettinä ja näkyy myös aktiivisen Sääminki-seuran toiminnassa. Kenties vanajalaisuudessa voisi olla samanlaista potentiaalia.

hämeenlinnalaisuus on muodostunut menneinä aikoina, millaista on hämeenlinnalaisuuden nykyisyys ja mitä hämeenlinnalaisuus voisi merkitä tulevaisuudessa.

HÄMEENLINNALAISUUDEN YTIMESSÄ

Punctum & Studium, 2023

Lähde: Hämeenlinnan identiteettityöpajat 3.-4.5.2023

Johtopäätöksiä työpajasta

Työpajoihin saatiin osallistujiksi monipuolinen joukko ihmisiä, joiden tulokulmat hämeenlinnalaisuuteen poikkesivat ilahduttavasti toisistaan. Työskentely oli inspiroivaa, joskin vaati selvästi hieman aikaa, jotta päästiin laskeutumaan julkiselta kansallismaisemien ja -säveltäjien tasolta yksityisemmälle ja syvemmälle eli tämän selvityksen kannalta kiinnostavampiin keskusteluihin.²⁷ Usein vasta kolmannen vaiheen loppukeskustelu kirvoittikin kiinnostavia lyhyitä tuokiokuvia ja tarinoita henkilökohtaiseen paikallisuuden kokemukseen liittyen.

Ei ole yllättävää että Hämeen linna, käveltävät rannat, puistot, metsät sekä harjumaiseman lukuisat näköalapaikat asettuivat hämeenlinnalaisuuden kokemisen ytimeen puhuttaessa

²⁷ Työpaja identiteettikysymysten selvittäminen menetelmänä havaittiin osin haastavaksi. Kokemusasiantuntijoina toimivien ihmisten kautta avautuvaa paikallisidentiteettiä tuntuisi jatkossa luontevimmalta lähestyä hieman yksityisempien ja vähemmän ohjattujen haastattelujen ja keskustelujen kautta. Vaikka kyse oli identiteeteistä, ohjasi työpaja toimintamuotona osallistujia kehittämisideoinnin suuntaan, joka toki onkin hyvin tavanomainen työpajojen tavoite. Rauhallisempi ja jutustelevampi lähestyminen voisi johtaa paikallisuuden kokemuksen äärelle ilman kehittämispaineita.

kaupungin keskuksesta. Nämä seikat hahmottuivat hyvin merkityksellisinä myös työpajan nuorimmille osanottajille.

Kauneus on ehkä jossain määrin harvinainen sana suomalaisia pieniä tai keskikokoisia kaupunkeja kuvaillessa, mutta Hämeenlinnasta puhuttaessa se sopi luontevasti suuhun. Työpajoissa mukana olleet hämeenlinnalaiset olivat avoimesti ylpeitä kauniista kaupungistaan, sen rantareiteistä, vanhoista puista, kulttuurisista ja historiallisista kerrostumista, tapahtumista ja tarinoista. Tässä nuoremmat osallistujat eivät tehneet suurta eroa vanhempiin.

Kauneuden rinnalla hahmottui myös tuttuihin paikkoihin kokoontumisen, kansankulttuurin, urheilun ja erilaisten yhteisöä vahvistavien rakenteiden merkitys: "Jääkiekko yhdistää meitä".

Pitäjien olemusta lähestyttiin eri kulmista, ja siinä onnistuttiin vaihtelevasti, tulosten ollessa riippuvaisia osanottajien paikallistuntemuksesta ja yhteyksistä pitäjiin. Pitäjiä tuntevat nostivat esiin paitsi pitäjien erityispiirteitä, myös yhteisiä kylätapahtumia, juhlia ja markkinoita, mutta surivat näiden vanhojen kuntakeskusten yhtenäisyyttä ja yhteisöllisyyttä ylläpitävien rakenteiden ja palveluiden katoamista. Kyselyssäkin toistuvana erityisenä esimerkkinä mainittiin kadonnut latukone Hauholla.

Lämmittelyosion tehtävien herättämissä keskusteluissa sekä karttaosiossa nousivat moneen otteeseen esiin myös tarinat ja anekdootit, osin kirjoittamaton historia sekä yhteisöjen oma maantiede – tärkeät paikat, joita ei listata matkailuesitteissä tai kaupungin verkkosivuilla. Syntyperäisillä ja ylisukupolvisesti seudulla asuneilla tämän kaltaista hiljaista tietoa on aina eniten. Kaupunkiin muualta Suomesta tai maamme rajojen ulkopuolelta saapuneen henkilön hämeenlinnalaisuus vahvistuu sitä mukaa kun tällaisen tiedon määrä lisääntyy. Tässä valossa asukaskyselyssä suosituin kaupunkia kuvaava adjektiivi, "sisäänpäin lämpiävä", on huomionarvoinen ja siitä keskusteltiin myös työpajoissa.

Työpajojen loppukeskusteluissa päädyttiin molemmilla kerroilla pohtimaan hämeenlinnalaisuuden ja hämäläisyyden suhdetta. Todettiin, että alueen paikallisidentiteetti on kehämäinen, ensisijaisesta kotiseudusta riippuvainen: keskellä on kaupunkilaisten hämeenlinnalaisuus, jota ympäröi pitäjien ja kylien Häme. Junantuoman hämeenlinnalaisen kaupunkilaisidentiteetti harvoin taipuu hämäläiseksi, mutta pitäjien asukkailla omaan kylään liittyvä hämäläinen identiteetti elää hämeenlinnalaisista vahvempana. Ajatukseen hämäläisyyden korostamisesta suhtauduttiin ristiriitaisesti: näyttäytyykö se Hämeenlinnaan muuttaneille tuputtamisena ja olisiko yleensä aika liikkua eteenpäin? Toisaalta se on elementti, joka luonnollisimmin yhdistää koko aluetta.

5 Havainnot Hämeenlinnalaisuudesta

Hämeenlinnalaisuudesta, identiteeteistä ja identiteettitekijöistä

Kysely ja työpajatyöskentely tuottivat suuren määrän tietoa siitä, millaisista tekijöistä hämeenlinnalaisuus ja Hämeenlinnan kaupungin identiteetti koostuu.

Tässä luvussa vedetään teemoittain yhteen kokonaisvaikutelmia tuloksista.

Monta Hämeenlinnaa: Hämeenlinnan vire ja "vibe"

Selvityksen pohjalta piirtyy monipuolinen kuva Hämeenlinnasta.

Kaupungin asukkaat ovat sen historiasta, luonnosta ja vesistöistä valtavan ylpeitä. Voittopuolisesti hämeenlinnalainen on onnellinen ja tyytyväinen kaupunkiinsa. Hämeenlinnan voisi kiteyttää kyselyn tuhansia vastauksia tulkitsemalla seuraavaan:

Hämeenlinna on sopivan kokoinen ja kaunis historiallinen järvikaupunki.

Pikkukaupungin yhtälö on toisaalta hankala. Vauhtia, ketteryyttä, eloisuutta ja kehitystä tulisi olla enemmän, mutta perinteitä kunnioittaen eikä liiallista suureellisuutta tavoitellen. Tasapainottelu kehittämiseen liittyvien taloudellisten reunaehtojen ja toiveiden välillä on varmasti hankalaa, ehkä joskus mahdotontakin.

Kotoisaksi ja tunnelmalliseksi koetun arjen pikkukaupungin kolikon toinen puoli on tietynlainen nyreys ja valittaminen. Tätä selvitystä tehdessä puheeksi tuli moneen kertaan "riitelyn kulttuuri", joka ilmeisesti näkyy politiikassa ja varsinkin sosiaalisen median ryhmissä. Asian voi toki kääntää toisinkin: asukkaat suhtautuvat intohimoisesti kaupunkinsa asioihin ja uskaltavat esittää mielipiteitään.

Hämeenlinnalaiset

Tämä selvitys pyrki jo pääotsikkotasolla etsimään etsimään Hämeenlinnan identiteettejä. Käytettävissä olleiden lähteiden eli tehdyn kyselyn ja työpajojen kautta selkeäpiirteisiä ryhmittymiä tai heimoja - kuten murrettakin - on vaikea tunnistaa.

Tuloksia kootessa tuntui kuitenkin muodostuvan hahmoja muutamasta arkkityypistä tai ehkäpä hämeenlinnalaisen ”karikatyyristä”:

- Kaikesta valittaja (ja valittajista valittaja)
- Sivistynyt nostalgikko
- Aktiivinen luonnonarvostaja
- Vannoutunut ”kerholainen” eli HPK:n kannattaja
- Pyöräilyolosuhteiden kanssa kamppailija
- Närkästynyt autoilija
- Kulttuurin kuluttaja
- Pitäjistä huolta pitävä
- Kotiseudustaan nauttija
- Juureva hämäläinen
- Kotikeskeinen tavis
- Omiin asioihinsa keskittyjä
- Menneisyyden arvostaja
- Eteenpäin menevä uudistaja

Itse itseään hämeenlinnalaiset kuvasivat etenkin tavallisiksi, hämäläisiksi ja perinteisiksi. Toisaalta taiteellisiksi, rennoiksi ja hauskoiksi. Hämeenlinnalaisten ja yleisesti hämäläisten vahvuuksiksi nousivat rauhallisuus, kiireettömyys, juurevuus ja leppoisuus.

Hitaus on hämeenlinnalaisittain hyve, mutta myös kirous. Tämä todettiin useassa vastauksessa. Lienee niin, että sananlaskun hitaan hämäläisen vaikutus kertautuu ehkä syyttä suotta. Hitaus, jähmeys ja sisäänpäin lämpiävyys lasketaan usein muillakin paikkakunnilla sosiokulttuurin, hallinnon ja kehityksen yleisiksi piirteiksi.

Toinen jännitteinen piirre on se, että hämeenlinnalaiset koetaan ystävälliseksi ja kohteliaiksi mutta toisaalta heihin on varsinkin muualta muuttaneiden mukaan hankala saada yhteyttä. Myös tämä lienee suomalaisittain tavanomainen piirre, mutta korostuu vastauksissa.

Ilahduttava piirre kyselyssä oli, että vastaajien näkökulmasta aidoksi hämeenlinnalaiseksi ei tarvitse syntyä ja suurin osa tunsi kuuluvansa kotiseudulleen.

Hämeenlinna ja liikenne

Liikenne ja liikkuminen nousi kyselyssä niin keskeiseen asemaan, että se ansaitsee oman summauksensa.

Asukkaat arvostavat Hämeenlinnan keskusta-alueella lyhyitä välimatkoja ja hyviä pendelöintimahdollisuuksia Hämeenlinnasta muualle Suomeen. Näitä eli hallittavissa olevaa kokoa ja toisaalta liikkuvuutta voikin pitää keskeisinä identiteettiä rakentavina kaupungin ominaisuuksina.

Ensisijainen liikkumisväline on usein identiteettitekijä, ja ehkä juuri siksi liikenne ja liikkuminen näyttäytyivät kyselyn vastauksissa myös selkeinä kipupisteinä. Suurimmat haasteet jakaantuvat neljään pääryhmään: pyörätiet, pysäköinti, liikennekulttuuri ja julkinen liikenne.

Pyöräilyolosuhteiden kehittäminen tuntuu olevan monen kaupunkilaisen toiveissa. Tässä erityisesti kaksi piirrettä: keskustan alueen pyörätiet ja pyöräilyreitit pitäjien suuntaan.

Pysäköinti on aihe, joka on puhuttanut Hämeenlinnassa pitkään. Tässä suurimmat ongelmat kiertyvät selvästi pysäköinnin maksullisuuden ympärille. Toinen selkeä teema ovat liiallisina pidetyt parkkihalliratkaisut ja suunnitelmat.

Erittäin huomionarvoisa seikka ja samalla ehkä monella tapaa kehityskelpoinen kohde on kaupungin liikennekulttuuri: se koetaan selkeästi monia muita kaupunkeja hyökkäävämmäksi.

Julkisen liikenteen ongelmat ovat reittien ja vuorojen määrä sekä Hämeenlinnan keskusta-alueella että pitäjiin suuntautuen.

Hämeenlinna, keskeiset paikat ja symbolit

Paikat, tilat ja maisemat ovat identiteettitekiäjiä, joihin usein kiinnitytään vahvasti. Toisaalta ne voivat saada myös negatiivisia symbolisia merkityksiä.

Hämeenlinalaisille kaupunkia kaikkialta ympäröivät vesistöt, rannat, metsät, pellot, ylipäänsä luonnon ja kaupunkimaisuuden rinnakkaiselo ovat tärkeitä. Talvella parasta ovat ladut ja jäällä liikkuminen. Erityisen tärkeiksi nousevat kaikkina vuoden aikoina Aulanko, rantareitti, Linna, keskusta ja Ahvenisto eli Appara sekä pitäjät niissä asuville.

Osalle väestöä Rinkelimäen jäähalli on hyvin merkityksellinen paikka. Oma koti on monelle myös erittäin tärkeä, tämä näkyi mm. sekä suosikkipaikkaa ja -maisemaa kysyttäessä että tarjottavaan ruokaan liittyvissä vastauksissa, joissa itse grillin ääressä tai kotona valmistettu ruoka mainittiin useasti.

Hämeenlinalaisuuden selvimmin erottuvaksi kipupisteeksi ja tietynlaiseksi symboliksi tuntuu nousevan Hämeenlinnan keskusta-alueen heikoksi koettu tila. Kerroksellinen keskusta on yhtäällä täynnä "tylsää tyhjää betonilaatikkoa", joka on "jyrännyt" jo 1960-1970-luvulla kauneutta alleen. Toisaalta keskustasta löytyvät tunnelmallinen tori ja sitä ympäröivät kauniit rakennukset. Elävyyden kaipuu juuri tälle alueelle on suurta ja viivytely ihmetyttää ja surettaa. Myös kaupunkilaisten rakastamille rannoille kaivataan elävyyttä ja ollaan huolestuneita uudisrakennushankkeiden laadusta. Toki samankaltaisten ongelmien kanssa painitaan monilla radanvarsipaikkakunnilla, mutta paikallisessa kontekstissa ongelma vaikuttaa juuri hämeenlinalaiselta ja syystä tai syyttä vahvasti poliittiselta.

Symboleina korostuivat maisemasta ja katukuvasta tutut maamerkit: linna ja Aulangon näkötorni. Linna-aihe nousi myös kaupungin vaakunasta. Myös pitäjien vanhat vaakunat herättivät kiinnostusta oravineen ja härkineen. Jääkiekkjoukkue HPK logoineen on myös oleellinen hämeenlinnalaiseksi mielletty tunnus. Häampton -ilmaisu jakoi vastaajia kahtia, sillä 1990-luvun alun räp-kuvastosta johdettu lempinimi ei avaudu helposti tähän populaarikulttuurin alueeseen vihkiytymättömälle. Yllättäjä symbolien saralla oli Hämeen kylmäkukka, alueen maakuntakasvi. Kyselyn vastaukset ja työpajojen keskustelut vihjaavat muutoinkin, että hämeenlinnalaisen luontosuhde ulottuu syvälle ja siihen liittyy harrastuneisuutta ja lajituntemusta.

Hämeenlinnalaisuuden ydin

On selvää, että yhden paikkakunnan henkistä tai kulttuurista ydintä on äärimmäisen hankala tiivistää lyhyesti.

Suhteelliseen suureen kyselytietomäärään ja työpajojen keskusteluihin nojautuen me kirjoittajat kuitenkin päätimme yrittää muodostaa jonkinlaista synteesiä. Seuraava muotoilu ei toki ole koko hämeenlinnalaisuuden kuva, mutta ainakin jonkinlainen hahmotelma siitä, millaiset asiat hämeenlinnalaisia löyhästi selvityksen tulosten pohjalta yhdistävät:

Me hämeenlinnalaiset olemme ihan tavallisia. Rakastamme kauneutta, jota näemme kaikkialla ympärillämme.

Kotiseutumme maisema ja historia herättävät meissä ylpeyttä, asuimme sitten kaupungin keskustassa tai kylissä.

Luonnon rauha ja kaupungin elävyys ovat meille yhtä tärkeitä. Meissä elää hämäläinen juureva vakaus. Se on voimavara, mutta mennyt ei saa määrittää meitä.

Mitä seuraavaksi?

Tämän selvityksen tavoitteina ei ole varsinaisesti ollut muotoilla toimenpiteitä tulosten pohjalta. Joitakin ehdotuksia voidaan kuitenkin tehdä.

Yksi kaupungin dynamiikan kannalta keskeisiä kysymyksiä on pitäjien suhde keskustaan. Ovatko kaikki hämeenlinnalaisia vai haetaanko paikallisuutta myös kylä- ja pitäjä-identiteeteistä? Miten asiaa tulisi sanoittaa ja mitä toimenpiteitä voitaisiin toteuttaa?

Ahveniston alue korostui kyselyssä ja työpajassa. Näyttäytyykö alue yhtä kutsuvana esimerkiksi matkailijoille? Tulisiko sen edes? Nyt alueella toimiva Ahveniston toimintapuisto tarjoaa monipuolisia palveluja, mutta alueella on myös hieno hautausmaa, ampumarata, moottoripuisto ja etenkin luontoarvoja.

Liikenne ja liikennekulttuuri korostuivat kyselyssä. Mikäli käytännön kaupunkisuunnittelun linjauksia ei saada heti ratkaistua, voisiko tikun nokkaan nostetun liikennekulttuurin parantamiseksi tehdä jotain pehmeämmin keinoin, vaikkapa viestinnällisesti tai tapahtumallisesti?

Hämeenlinnalaisilla tuntui olevan hankaluuksia hahmottaa alueen murretta. Voisiko sitä korostaa jotenkin positiivisesti ja ehkäpä leikkillisesti? Tämä voisi olla pitäjiä ja keskustaa lähentävä tekijä.

Selvitys tuotti paljon tietoa paikallisten tunnusten, aistillisten tekijöiden ja symbolien vahvuudesta ja niihin sitoutumisesta. Saisiko näistä yhteisiä nimittäjiä, tuotteita, uusia avauksia?

Selkeitä kehityskohteita rantoihin liittyen nousi esiin: palveluja rantareitille ja Hämeen linnan läheistyyteen kaivattaisiin. Samoin vierasvenesataman puute koettiin suureksi ja sellainen eittämättä kuuluisikin omalaatuisen järvikaupungin vetovoimatekijöihin. Moni muu tarve on selkeästi pääteltävissä selvityksen "Kysely kaupunkilaisille" ja "Työpajatyöskentely" -lukuissa.

On selvää, että hämeenlinnalaisuus ei tyhjenny tähän selvitykseen ja on vain yksi näkökulma kaupunkiin ja kaupunkilaisten käsityksiin siitä ja itsestään sen osana. Tiukemmin kaupunkilaisten arkiseen kokemusmaailmaan ja kulttuurisesti syvempiin rakenteisiin voisi päästä esimerkiksi pidempien teemahaastattelujen kautta - mutta se olisi kokonaan toisenlaisen työn aihe.

Tämän selvityksen tekijät haluavat lopuksi kiittää Hämeenlinnan kaupunkia uudenlaisen kaupunki- ja aluetutkimuksellisen näkökulman avaamisesta kunnallishallinnon alalle sekä tietenkin kaikkia hämeenlinnalaisia, jotka ovat kiitettävästi tarjonneet näkemyksiään kaupunkinsa kehittämiseksi. Eräs mahdollisia jatkotoimenpiteitä ajatellen oleellinen ja sydämeen käyvä viesti vapaan sanan vastauksissa kuului näin:

"Tämän kyselyn jälkimainingeissa miusta tuntuu, että olenkin kotoisin jostakin."

Vastaus kertoo siitä, että identiteetin paikkojen luominen on tärkeää ja pieneltä osaltaan myös tämä selvitys on vaikuttanut positiivisesti vastaajan paikallisidentiteetin rakentumiseen.